Wydawnictwo Księgarni S. Fabijańskiego.

SYSTEMATYCZNY
KURS DYKTANDA,

UŁOŻONY

podług stopniowego rozwoju pojęć,

MOWY i PISOWNI

PRZEZ

Władysława Poglądowskiego.

STOPIEŃ I i II.

WYDANIE DRUGIE.

WARSZAWA.
Księgarnia Stanisława Fabijańskiego
Królewska № 29.

1917.

Wydawnictwo Księgarni S. Fabijańskiego.

SYSTEMATYCZNY
KURS DYKTANDA,

UŁOŻONY

podług stopniowego rozwoju pojęć,

MOWY i PISOWNI

PRZEZ

Władysława Poglądowskiego.

STOPIEŃ I. i II.

Dr Bronisław Wieczerkiewicz
Profesor Uniwersytetu Warszawskiego

WYDANIE DRUGIE.

WARSZAWA.
Księgarnia Stanisława Fabijańskiego
Królewska № 29.

1918.

Zbiory specjalne

Geprüft und freigeben durch die Kais. Deutsche Presseabteilung
Warschau, den 5. X. 1917. T. № 5742. Dr. № 59.

Druk. A. Pęczalskiego i Syna, Warszawa, Erywańska № 2/4.

K-173/81/133724

PRZEDMOWA.

Książeczka niniejsza dzieli się na dwa stopnie. Stopień pierwszy przeznaczony jest dla oddziału I, a stopień drugi—dla oddziału II szkoły początkowej. Celem obu stopni „DYKTANDA“ jest nauczyć początków ortografji praktycznie, bez odwoływania się do gramatyki, której, ze względu na wiek uczniów i brak czasu, niepodobna wykładać w tych oddziałach.

Po przejściu dyktand i ćwiczeń stopnia I uczniowie zapoznają się z zasadami pisowni o tyle, że przy dyktandach stopnia II będą w możności wykonywać samodzielnie ćwiczenia, oznaczone liczbami parzystemi w tej książce, co da im możność wypróbowania sił własnych, a uczącemu wskaże, na jaki dział pisowni trzeba kłaść większy nacisk przy dalszej nauce. W tym celu zamieściliśmy przy końcu książki materjał do powtórzenia.

Przechodząc dyktanda i ćwiczenia koncentrycznie, stopniujemy trudności, t. j. zaczynamy od tego, co jest najłatwiejsze i najpotrzebniejsze, rozszerzając powoli zakres znajomości pisowni, a jednocześnie powtarzamy i utrwalamy w pamięci uczniów to, z czem zapoznali się na lekcjach poprzednich.

Pod względem prawideł pisowni wogóle stosowaliśmy się do dawniejszych uchwał Akademji Umiejętności w Krakowie, z wyjątkiem **j**, gdyż pisowni **jotowej** niepodobna dziś już nie uznać jako najprostszej, najłatwiejszej i najbardziej zbliżonej do pisowni **fonetycznej**.

Nie chcąc zwiększać zamętu, nie wprowadziliśmy umyślnie świeżo ogłoszonej pisowni, która ma dość licznych przeciwników i prawdopodobnie dopiero po ogólnym wiecu, zapowiedzianym na początek stycznia przyszłego roku w Krakowie, otrzymamy pisownię jednostajną dla wszystkich dzielnic Polski. Nawet i wtenczas, gdy to nastąpi, książeczka niniejsza nie straci nic na wartości, ponieważ tylko w niektórych wyrazach wypadnie podczas dyktowania zmienić końcówki.

Nie omieszkamy też po zapadnięciu uchwały w tym względzie rozesłać wszystkim naszym odbiorcom broszurki objaśniającej.

Autor.

Systematyczny kurs dyktanda.

Samogłoski: a, o, e, u, ó, ą, ę, i, y.

Spółgłoski: b, c, ć, d, f, g, h, j, k, l, ł, m, n, ń, p, r, s, ś, t, w, z, ź, ż, ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz.

1. Samogłoski: a, o, e, u.

SAMOGŁOSKI: *a, o, e, u* **mogą stać przed wszystkiemi spółgłoskami i po spółgłoskach, np.: pas, len, rok, mrok, mur, okno, słowo, palec, rozum, numer, elementarz.**

I. DYKTANDO. Mama [1]), tata, woda, pole, rano, rosa, waza, noga, lato, pora, sobota, pałace, łopata, rezeda, sałata, pogoda, kanapa.

Rosa bywa rano. Woda zalała pola. Kapela gra. Lipa ma konary. Ta kanapa mała. Komar lata koło okna. Mama nas woła. Karol ma kota i psa [2]).

II. DYKTANDO. Pan, sam, sos, sto, stal, dno, ten, tam, mam, on, kot, boki, taki, soki, karki, płoty, ptaki, braki, krowa, baran, parkan, paski, palec, stado, orka, stepy, sklepy, armata, zabawa, podłoga, złapany, zabrany, obrabowany.

Brat ma pas. Tata woła mego brata. Koza ma rogi. Parobek dał mi wody. On ma złamany

[1]) Kto ma więcej czasu na prowadzenie dyktand, ten może z przytoczonych tu wyrazów tworzyć całe zdania i w ten sposób powiększyć ilość dyktowanego materjału.

[2]) Jeżeli tych zdań do dyktowania okaże się za mało, to można dyktować umieszczone pod odpowiednimi №№ w „Powtórzeniu“ przy końcu tej książeczki.

palec. Do domu daleko. Ignacy dobry do pracy. Roman złapał ptaka i motyla. Emilka zawołała psa i pogłaskała go. Mama rano wstała i cacka nam zabrała. Paweł zabił wilka i lisa. Kto dba, ten ma. Mała iskra, a cały dom spali.

1. ĆWICZENIE. Rozdzielić powyższe wyrazy na sylaby czyli zgłoski, np.: **ta-ta, wo-ła, me-go, bra-ta** i t.d.

2. ĆWICZENIE. Napisać z pamięci 10 wyrazów jednosylabowych i 10 dwusylabowych, np.: **las, nos, rok, pan, brat, ra-ma, wo-da, bro-da** i t. d.

2. Samogłoski: ą, ę.

Po samogłoskach *ą, ę* **nie można pisać ani** *m*, **ani** *n*; **trzeba przeto pisać: łąka, bąki, mąka, dęby, zęby, bęben, trąba, okrągły i t. d.**

I. DYKTANDO. Ręka, mąka, łąka, wąsy, zęby, sęki, bąki, kąty, pąki, sępy, pęki, dąsy, męka, sądy, tęgi, tędy, pęta, męty, gęsty, bąbel, mądry.

Osa mocno kąsa. Ta laska sękata. Ręce mamy do roboty. On ma tępą piłę. Brat kupił nową brykę. Mamy mąkę i otręby. Krowy idą do lasu. Ten pan ma wąsy.

II. DYKTANDO. Sęk, pęk, bąk, pąk, kąt, sęp, pręty, strąki, wątek, węzeł, prątek, rąbek, kąsek, trąba, wstęga, tędy, kąkol, wątroba, węzełek, zachęta, potęga, tamtędy.

On ma ostre zęby. Kto zrobił tę plamę? Leon lubi muzykę. Dęby rosną w lasach. U nas są pęki słomy. Kozy wydeptały grykę. Sosna ma grubą korę. Oni będą rąbali dębinę. Kurczę połknęło robaka. Woły i krowy idą drogą. Drągi są okrągłe i sękate. Strąki rosną na polu. Sępy są to duże ptaki. Męty opadły na dno butelki. Około nas rosną dęby, graby i sosny. Tędy droga na pole i na łąkę, a tamtędy do ogrodu i do lasu.

3. ĆWICZENIE. Napisać po 10 wyrazów z literą *ą* i z literą *ę*, np.: **mądry, trąba, ręka, zęby, tędy** i t. d.

4. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów trzysylabowych i 10 wyrazów wielosylabowych, podkreślając samogłoski, np.: **ro-bo-ta, so-ko-ły, go-spo-dar-stwo** i t. d.

3. Samogłoski: i, y.

Po spółgłoskach *g, l, k* **trzeba zawsze pisać** *i* **(a nie** *y*), **a po** *d, t, ł, r, cz, rz, sz, ż, dż* **nie można pisać** *i*, **tylko** *y*, **np.: lina, rogi, wązki, dyby, tyka, łyko, ryba, oczy, krzywy, szyba, żyto.**

I. DYKTANDO. Łyko, wały, ryby, lisy, liny, łąki, soki, raki, tęgi, drogi, stogi, łysy, nosy, szyna, czysty, mury, czyżyk, żyła, żyzny, szynka.

Mamy kanarka. Ona ma nowe igły. Głowa go boli. On mi dał widły. Poimy bydełko. Izydor kroi sukmanę. Irena stroi lalkę. Brat łowi ryby i raki. Te stoły są nowe.

II. DYKTANDO. Lin, lis, kit, klin, syn, ryk, ił, czyn, grzyb, żyd, pył, płyn, młyn, żywy, rudy, rżysko, młody, stary, szynki, dożynki, pokrzywy, mglisty, podwaliny.

Ptak lata wysoko. Mamy łyko z lipy. Płot stoi mocno. Tu są trzy sylaby. Malec dostał

bębenek. Ten motyl leci na łąki. On ma nowy obrazek. Chłopcy idą do szkoły. Wydra łowi ryby. Tynk opada na podłogę. Ignacy spoczywa po pracy. Wyrobnik ma mały zysk. Cygan bił swego syna. Sługi wymyły podłogę. On ma siwe włosy. Kowal robi podkowy i topory. Celina kupiła korale.

5. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *i* na końcu i 10 wyrazów z literą *y* na końcu, np.: **raki, nogi, boli, woły, ryby, szyby, uszy, bory, młyny** i t. d.

6. ĆWICZENIE. Z następujących liter: *a*, *ą*, *e*, *ę*, *i*, *y*, *l*, *ł*, *n*, *k*, *r*, *s*, *b*, *d*, *t* ułożyć 10 wyrazów, np.: **as, łąka, ser, lin, ryby, raki, dęby** i t. d.

4. Litera **i** zamiast znaku zmiękczenia ' (kreski u góry).

Dla zmiękczenia spółgłosek przed samogłoskami pisze się *i*, które traci wtenczas znaczenie samogłoski, a zastępuje kreskę nad spółgłoską, np.: koń—konie, sień—sienie, dłoń—dłonie, łoś—łosie, bić—bicie, gałąź—gałęzie, ziemia, ziarno, siano, ciocia.

I. DYKTANDO. Ciało, ciasto, siano, ziarno, siodło, ciernie, piana, niania, miara, miano, wiadro, wiosna, piasek, bocian, miasto, mięso, pięta, ciasny, cienki, ziele, papier, biały, bania, konie, pięknie, wioska, figiel, węgiel.

Ciocia nas lubi. Wiosna była miła. Stasio goni pieska. Bociany odleciały. Mam ciasne

buciki. Tam są wielkie lasy. Cukierki są niezdrowe. Sługa zamiata miotłą.

II. DYKTANDO. Pies, cios, cień, sień, piec, wiek, zgiełk, miech, ogień, zgięty, miałki, wiatrak, cukier, siostra, kieszeń, pieczeń, pianino, wiązanie, piekarnia, kobieta, zbieranie, pieniądze.

Biada złemu człowiekowi. Niemy nazywa się niemową. Siostra ma wianek na głowie. Mania niesie drwa do pieca. Biedna kobieta nie dostała obiadu. W lesie bywa chłodno i wilgotno. Michaś dostał bułkę na śniadanie. W mieście był wielki ruch i zgiełk. Nie czyń drugiemu, co tobie nie miło.

7. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *i* zamiast znaku zmiękczenia, np.: **ciasto, ciocia, zięba** i t.d.

8. ĆWICZENIE. Napisz części swego ciała i podkreśl samogłoski, np.: **głowa, ręka, noga, czoło, oko, ucho i t. d.**

5. Spółgłoska **j**.

Spółgłoska *j* pisze się przed samogłoskami wtenczas, gdy zaczyna sylabę, a także gdy następuje zaraz po samogłosce na końcu sylaby lub wyrazu, i gdy ją słychać krótko, np.: Jan, jak, jazda, odjazd, jadłem, raj, maj, woj-na, baj-ka.

I. DYKTANDO. Jak, jest, gaj, raj, maj, pij, bij, lej, daj, myj, wij, baj, olej, jawor, lokaj, jajko, fajka, tutaj, dalej, lataj, moje, jego, zając, język, jeden, jagody, gajowy, pająki.

Nie baj bajek. On się buja. Nie bij kijem. Janek poi konia. Tam rosną jagody. Podaj mi piłkę. Pająk snuje pajęczynę. Malcy obrywają maliny.

II. DYKTANDO. Bijak, stryj, wuj, pijmy, dajcie, zbieraj, chowaj, siadaj, zajadaj, miejski, wiejski, stajnia, krajka, czajka, milej, więcej, lepiej, zbroja, jagnię, znojny, strojny, majątek, wyjątek, najdalej, zajmujący, olejarnia, umiejętnie.

Malec obrywa agrest. Około powoju latają motyle. W maju zielenią się łąki i gaje. Jaskrawy blask psuje wzrok. Złote listki już pospadały. Porwał wilk gęsi kilka, i zabili wilka. Jest to cnota nad cnotami trzymać język za zębami. Daj, ale nie wymawiaj. Jaka praca, taka płaca. Dwa razy daje, kto zaraz daje. Nie wykroczy ten na jotę, kto dla cnoty kocha cnotę.

9. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *j* na początku, 10 wyrazów z literą *j* w środku i 10 wyrazów z literą *j* na końcu, np.: **jak, jest, wojna, bajka, wiejski, maj, zwyczaj** i t. d.

10. ĆWICZENIE. Nazwij części swego ubrania, bielizny i obuwia, np.: **palto, kapota, surdut, koszula, spodnie, skarpetki, buty** i t. d.

6. Samogłoski: u, ó.

Samogłoskę *ó* **trzeba pisać wtedy, gdy przy zmianie wyrazu słychać** *o*, **np.: głód—głodny—głodu, a** *u* **pisze się tam, gdzie przy zmianie wyrazu słychać zawsze** *u* **otwarte, np.: pług—pługi—pługami** [1]).

Na końcu wyrazów *ó* **nie pisze się nigdy, a na początku pisze się tylko w wyrazach: ów, ósmy, ócz (oczy).**

I. DYKTANDO. Sól, ból, mój, łój, rój, dół, wół, bór, wór, mur, ul, duch, zuch, kum, wuj, krój, słój, padół, ozór, powój, rosół, bójka, kółko, zupa, pazur.

Sól jest słona. Wół zaryczał. Kruk fruwa. Wóz się wywrócił. To jest mój wuj. On ma ósmy rok. Rolnik kupił dwa pługi. Tam stoi mój dom. Ból bólowi nie jest równy.

II. DYKTANDO. Stół, dwór, zdrój, strój, znój, tłum, szum, sznur, kruk, wnuk, rozum, numer, uzda, futro, jutro, mucha, dwójka, trójka, buzia, chmurka, długi, głuchy, pastuch, rubel, figurka, komórka, kanapa, stodółka, obórka, kapusta.

Gołąbek mile grucha. Stół ma cztery nogi. Mój ogródek jest ładny. Jutro będzie tęgi mróz. Mam dziurę w bucie. To jest kółko od zegarka. Niedaleko jest wysoki mur. Koło obróciło się osiem razy. O ten bór zachodzi spór. To są kwiaty z naszych pól. Głupi nie ma rozumu. Jutro przyniosą mi nowe futro.

11. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *u* w środku, a potem 10 wyrazów z literą *ó* w środku, np.: **mur, kum, wuj, jutro, rozum, ból, dół, bór, komórka** i t. d.

---

[1]) O takich wyrazach, jak: **rózga, brózda, wróbel, król** będzie mowa w stopniu III dyktanda.

12. ĆWICZENIE. Nazwij członków swej rodziny i krewnych, np.: **ojciec, matka, brat, wuj, ciocia** i t. d.

7. Spółgłoski: b, p.

Chcąc się dowiedzieć, kiedy wypada pisać literę *b*, a kiedy *p*, trzeba wyraz zmienić tak, aby po *b* lub *p* stała samogłoska, np.: ślub—śluby—ślubować, słup—słupy—słupek, babka—babunia, chłop—chłopa.

I. DYKTANDO. Zęby — ząb, dęby — dąb, garbaty — garb, słupy — słup, sierpy — sierp, śluby — ślub, snopy — snop, graby — grab, łby — łeb, skarby — skarb, rąbać — rąb, kopać — kop, chłopy — chłop, zupka, łapka, babka, kubki, rybka, gąbka, kupka, sposób, biskup, kanapka.

Ząb go boli. Rybki pływają. Podaj mi chleb. Ona ma sierp. Lecą gołąbki. Sabcia ma sapkę. Piesek podaje łapkę. W kubku jest woda. Babcia siedzi na kanapce.

II. DYKTANDO. Karp, skarb, wrąb, czub, obcy, słupki, szubka, grabki, trąbka, skibka, szybka, głupcy, dziobki, chrypka, lampka, żabka, szopka, czepki, chałupka, parobcy, osypka, róbcie, nie zgubcie, zastąpcie.

Bocian ma długi dziób. Oni znoszą snopki. W ziemi znaleziono skarb. Zanieś dziecko do kolebki. On chce szybki z okna. Kup dziecku trąbkę. Żabki skaczą na łące. Nie garb się przy pisaniu. Połóż bułkę na półkę. Nie składaj tych kubków w kupki. Wiatr rozbił pięć szyb. Zrób pętelkę na sznurku. Pieczone gołąbki nie wlecą same do gąbki. Nasmarowano lep i złapano muchę za łeb.

13. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literą *b* w środku, 5 wyrazów z literą *p* w środku i po 5 wyrazów z literami *b* lub *p* na końcu, np.: **babka, ząbki, zupka, kanapka, dąb, słup** i t. p.

14. ĆWICZENIE. Nazwij sprzęty domowe, np.: **stół, kufer, łóżko, kanapa, komoda** i t. d.

8. Spółgłoski: d, t.

W razie wątpliwości co do pisania *d* lub *t* trzeba wyraz zmienić tak, aby *d* lub *t* stało przed samogłoską, a dowiemy się, jaką literę wypada pisać — *d*, czy *t*, np.: sad—sady, sąd—sądy, pud—pudy, łut—łuty, kąt—kąty, most—mosty.

I. DYKTANDO. Cuda—cud, lądy—ląd, ludy—lud, lody—lód, pudy—pud, funty—funt, posty—post, buty—but, grady—grad, sady—sad, koty—kot, ślady—ślad, matka—mateczka, słodki, płotka, łódka, budka, wódka, kotka, łatka.

Nie pij wódki. Lud się modli. Lód pęka od ciepła. Grad pada w lecie. Czekaj tatka latka. Głód bywa po wojnie. Miód jest słodki. Brat ma siatkę. Od wódki rozum krótki.

II. DYKTANDO. Błąd, prąd, pręt, grat (grat), spód, trud, brud, kret, knot, dziad, chart, kartka, kłódka, kładka, gładki, stadko, prędko,

knotki, młotki, powiat, kłopot, obiad, sąsiad, dziatki (dziateczki), dziadki (dziady), siatka, kratka, grudka, łopatka, ciastko, robótka, zagadka, sobótka, obwódka, kołowrotki.

Sąsiadka ma kanarka. Na rynku stoi kilka bud. Małe dziatki pilnie słuchają opowiadania dziadka. Stary grat niewiele wart. Koło naszej chatki jest płot i sad. Nawet sąd ma wzgląd na błąd. On nie rad spłacać rat długu swego. Kto lubi brud, ten zginie od brudu. Gdzie ład w domu, tam i dostatek. Mały psotnik ma chętkę łapać ryby na wędkę.

15. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literą *d* i 5 z literą *t* na końcu, a także 5 wyrazów z literą *d* i 5 z literą *t* w środku, np.: **sad, ład, pud, brat, płot, łódka, zagadka, siatka, plotka** i t. d.

16. ĆWICZENIE. Nazwij potrawy, które jadasz codziennie, np.: **chleb, kasza, kluski, mięso, rosół** i t. d.

9. Spółgłoski: **g, k.**

W razie wątpliwości co do pisania *g* lub *k* odmieńmy wyraz tak, aby po *g* lub *k* stała samogłoska, to dowiemy się, kiedy trzeba pisać *g*, a kiedy *k*, np.: rak—raki, mak—maki, pług—pługi, łuk—łuki, dług—długi, kruk—kruki, róg—rogi.

I. DYKTANDO. Rogi, stogi, brogi, progi, drogi, buki, raki, maki, saki, łąki, mruki, stuki, jaki, taki, soki, wieki, długi, wrogi, worki, wilki, ptaki, targi, morgi, śniegi, stoliki, pierniki, nałogi, posągi.

Ile pająk ma nóg? Jaki tu wysoki próg! Słychać ryk bydła. Zabrakło rąk do pracy. Rolnik ma pług. Piorun zapalił stóg słomy. Mak jest smaczny.

II. DYKTANDO. Bóg, Bug[1]) (rzeka), buk, bruk, bróg, wnuk, wróg, kruk, mruk, łuk, ług, brak, ptak, bąk, drąg, druk, sok, skok, bieg, wiek, targ, mórg, śnieg, krok, pstrąg, kubek, wałek, stołek, kulik, bór, nałóg, posąg, stolik, kulig.

Bóg jest dobry. Bug wpada do Wisły. W lesie rośnie wysoki buk. Pan miał kilka sług. Bróg siana przewrócił się. Pstrąg jest ładną rybką. Prędko znika zapach kwiatów. To jest wyraźny druk. Kuna to wielki wróg ptaków. Paweł kupił siedem mórg gruntu. Do nas prowadzi wiele dróg. Kruk krukowi oka nie wykole. Podaj mi drąg. Bąk lata w lesie. Smolny sęk jasno się pali. Tam stoi nowy posąg. Nie podnoś powiek, jeśli cię razi światło.

17. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *g* na końcu i 10 wyrazów z literą *k* na końcu, np.: **bróg, drąg, druk, kruk** i t. d.

18. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci napoje, np.: **woda, mleko, kawa, piwo, wino** i t. p.

10. Spółgłoski: **w, f.**

W razie wątpliwości co do liter *w* lub *f* trzeba zmienić wyraz tak, ażeby po *w* lub *f* stała

[1]) Imiona własne piszą się dużą literą.

samogłoska, to dowiemy się, kiedy wypada pisać *w*, a kiedy *f*, np.: rów — rowy, staw — stawy, ławka—ława, traf—trafić, torf—torfowy.

I. DYKTANDO. Nowy, łowy, mowa, gniewy, stawy, śpiewy, pawie, kawa, trawa, torfy, trafem, sofa, szafa, ławka, trawka, krówka, mrówki, ołówki, zabawki, potrawa, murawa, rękawek, zasuwa.

Jan kopie rów. Lew jest silny. Nie pij piwka. Główka jak makówka. Ewunia ma ładne zabawki. Na polu rośnie trawka. Mów zawsze prawdę. Podano nam kilka potraw. Tam stoi pięć ław.

II. DYKTANDO. Nów, łów, paw, gniew, śpiew, krew, staw, zdrów, szef (zwierzchnik), traf, graf, nafta, szafka, trafny, sofka, strofka, mufka, mówka, kawka, rękaw, potraw, konew, cholewka, potrawka, podstawka, truskawka, polewka, podszewka, poprawka, chorągiewka.

Krew jest czerwona. Ona ma drogą mufkę. Słychać śpiew ptaków. Twój brat jest zdrów. Kawka podobna jest do kruka. Znowu nie byłeś w szkole. On ma jedną brew większą. Ojciec zrobił kilka szaf. Kup mi nasion różnych traw. Ewcia niesie konewkę wody. Czyj to śpiew słychać? Kaftanik ma rozdarty rękaw. Wilanów posiada piękny pałac.

19. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literą *w* i 5 z literą *f* w środku, a także 5 wyrazów z literą *w* i 5 z literą *f* na końcu, np.: **staw, potraw, konew, kawka, traf, torf, sofka** i t. d.

20. ĆWICZENIE. Nazwij zwierzęta domowe, np.: **koń, wół, krowa, owca, kot, pies, koza, świnia** i t. d.

11. Spółgłoski: z, s.

Spółgłoskę *z* trzeba pisać wtenczas, gdy przy zmianie wyrazu słychać wyraźnie *z*, np.: wóz — wozy, gaz — gazy, mróz — mrozy, gałąź — gałązeczka, wiązka — wiązać.

I. DYKTANDO. Waza, koza, wozy, gazy, guzy, zrazy, bluza, gruzy, razem, głazy, wiozą, wyrazy, obrazy, nakazy, arbuzy, nawozy, łobuzy, głosy, sosy, wąsy, bosy, misa, pasek, łaska, deska, miska, głoski, obrusy, grymasy, kołyska, kiełbaski, kluski.

Podaj mi arbuz. Gaz pali się jasno. Kos ładnie śpiewa. W zimie bywa mróz. Czytaj na głos. Parobek wozi nawóz. On ma guz na czole. Wozy i wózki jechały drogą. Mała kózka skacze.

II. DYKTANDO. Pas, las, nos, kos, as, stos, głos, sos, wóz, mróz, gruz, raz, zraz, głaz, wąs, kęs, włos, czas, bas, kwas, kaktus, rozkaz, powróz, płaski, prosty, wiązka, paski, wazka, bluzka, tygrys, wózki, gwiazda, gniazdo, zjazdy.

Bez kwitnie w maju. Dano rozkaz do wyjazdu. Chłopiec wynosi gruz. Wielki obraz wystawiono na pokaz. Gałązki bzu już się zielenią. Ten dom jest niebieski. Wiązka drewek rozsypała się. Na rozstajnych drogach stoi drogowskaz. Paweł rozlał sos na obrus. Na wiosnę las wabi nas swoją zielenią. Mnóstwo kóz obstąpiło wóz, bo każda koza idzie do woza.

UNIWERSYTET WARSZAWSKI BIBLIOTEKA Filia w B-stoku

21. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literą *z* i 5 z literą *s* na końcu, a także 5 wyrazów z literą *z* i 5 z literą *s* w środku, np.: **gaz, wóz, nos, pas, kłos, wiązka, kózka, bluzka, laska, deska, kołyska** i t. d.

22. ĆWICZENIE. Nazwij ptaki domowe, np.: **kura, gołąb, kaczka, gęś, indyk** i t. d.

12. Spółgłoski: h, ch.

Na początku i w środku wyrazów *h* pisze się wtenczas, gdy słychać dźwięk podobny do *g*, np.: hańba (ganić, gańba), hardy (gardzić), herb, puhar, bohater i t. d. **Na końcu wyrazów czysto polskich samo h nie pisze się nigdy; trzeba przeto pisać: mech, duch, puch, zuch, węch, proch, groch, słuch, miech** i t. d.

I. DYKTANDO. Hak, huk, hałas, heca, honor, hotel, humor, heban, hasło, handel, hojny, hrabia, huta, haust, horda, hulać, hultaj, huzar, chart, chleb, chęć, chór, chód, chów, duch, słuch, mech, śmiech, węch, chata, chaber, chory, chwila, choina, powąchać.

Choroba psuje humor. Charty gonią zająca. Chaber rośnie w polu. Kucharka jest w kuchni. Chałupa pochyliła się. Syn kocha i słucha ojca.

II. DYKTANDO. Herb, haft, hełm, hołd, hymn, hart, hetman, hazard, hubka, hurtem, hala, herbata, historja, hebrajski, hakatysta, harmonja, chłop, chłód, chwat, chwast, schab, chrzan, chrzest, chrzęst, chaos, chałat, cherlak, chluba, chciwy, chmura, choroba, chodak, chrypka, chustka, chłodny, chłosta, chwacki, chorągiew.

Niebo pokryło się chmurami. Wojciech doglą-

da starego ojca. Helenka uczy się haftować. Ona ci chętnie wyznaczy chustkę. W mieście jest wielki ruch i hałas. Hetman wyruszył na wojnę. Czem chata bogata, tem rada. Lepiej dmuchać, niż chuchać.

23. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literą *h* i 5 z *ch* na początku, a także 5 wyrazów z *ch* na końcu, np.: **hak, humor chleb, chata, mech, węch, śmiech** i t. d.

24. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci zwierzęta dzikie, np.: **wilk, zając, lew, dzik, tygrys** i t. d.

13. Spółgłoski: c, dz.

Odmieńmy wyraz tak, aby *c* lub *dz* stało przed samogłoską, to dowiemy się, co trzeba pisać, np.: palec — palce, zając — zające, ksiądz — księdza, ludzki — ludzie, pieniądz — pieniądze.

I. DYKTANDO. Noce, palce, kopce, malcy, pałace, pomoce, zające, tysiące, kupcy, końce, kojce, gońce, pałace, widelce, rydze, wodzowie, widzowie, pieniądze, piec, nic, moc, pałac, pomoc, północ, ojciec.

Chłopiec ma zraniony palec. Kupiec liczy pieniądze. Na polu jest wiele miedz. Miesiąc maj jest piękny. Malec ma rydza. Ksiądz daje ubogiemu pieniądz. Chłopiec nie chciał oblec kaftanika.

II. DYKTANDO. Kloc, plac, wiec, tłuc, lejc, cap, koniec, lipiec, głupiec, krawiec, niemiec, skarbiec, popielec, materac, lodowiec, razowiec, latawiec, grobowiec, parowiec, zakalec, pokojo-

wiec, zarozumialec, mosiądz, rydz, wódz, biedz, módz, widz, powiedz, jedz, zaprządz, przysiądz, dzban, dzwon.

Kupiec ma złoty pieniądz. U nas jest nowa posadzka. Zając potrafi biedz prędko. Ten pan jest bardzo ludzki. Sroce chce się srodze pić. Tamten piec musi rozebraniu uledz. Wódz objął dowództwo nad wojskiem. Naród szwedzki mieszka na północy. Dzwon jest w środku pusty. Czas zaprządz konie do wozu. Lepszy rydz, niż nic.

25. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literą *c* na końcu i 5 z *dz* na końcu, np.: **moc, rydz, noc, popielec, mosiądz, pieniądz** i t. d.

26. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci dzikie ptaki, np. **wrona, słowik, dzięcioł, zięba** i t. d.

14. Spółgłoski: **cz, szcz.**

Przy pisaniu trzeba odróżniać *cz* od *szcz*, np.: płacz—płacze, płaszcz—płaszcze, czuć—czucie, szczuć—szczucie, lecz, leszcz i t. d.

I. DYKTANDO. Bicz, lecz, miecz, czop, czuć, czad, czas, czar, czem, czyj, czyn, cześć, paczka, beczka, wieczko, rączka, mączka, pączki, oczko, czoło, czółno, czytać, czepek, czekać, oracz, deszcz, leszcz, barszcz, gąszcz, szczur, szczaw, szczęk, szczep, szczyt, szczuć, szczotka, szczupak, szczebel.

To jest szczery człowiek. Deszcz jeszcze pada. Beczka ma obręcze. Wojskowi noszą płaszcze.

Szczygieł lata wysoko. Tam jest wielki gąszcz. On jest naczczo. Szczaw rośnie na łące.

II. DYKTANDO. Płacz, tracz, tkacz, precz, prócz, czczy, tułacz, rozpacz, palacz, praczka, tłuczka, włóczka, czekać, czuwać, tuczyć, uczyć, leczyć, czyściec, dreszcz, bluszcz, szczypce, szczęście, szczapa, szczątki, szczegół, szczenię, szczerba, szczęka, szczodry, puszcza, chrabąszcz, leszczyna, pieszczota, laleczka, robaczki, mateczka, ploteczki, czapeczka, czarnuszka, czeladnik, czerwony, czworaki.

Pies szczeka. Szczepan oszczędza pieniędzy. Czego jeszcze chcesz? Kaczka kwacze. Wrony kraczą. Chłopczyk ma bułeczkę. Szczotki robią się ze szczeciny. Zaczekaj na mnie. W lesie słychać puszczyka. Szczupak pluszcze się w wodzie. Szczur piszczy przeraźliwie.

27. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z *cz* i 10 wyrazów z *szcz* na końcu, np.. **płacz, bicz, miecz, deszcz, płaszcz, bluszcz** i t. d.

28. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci owady, np.: **mucha, pszczoła, osa, chrabąszcz, pająk** i t d.

15. Spółgłoski: **ż, rz, sz.**

***rz* piszemy wtenczas, gdy przy zmianie wyrazu słychać *r*, np.: morze—morski, stolarz—stolarski, pasterz—pasterski, a *ż* pisze się tam, gdzie przy zmianie w tym samym lub w pokrewnym wyrazie znajduje się *z* lub *g*, np.: każą—kazać, wożą—wozy—wozić, służba—sługa, dłużny—długi.**

Piszemy jednak *ż* i w niektórych takich wyrazach, gdzie przy zmianie nie da się odszukać ani *z*, ani *g*, np.: ryż—ryżu, nóż—noże, mąż—męża, wąż—węża, jeż—jeża, już, czyż, żer, żar, żubr i t. d.

Piszemy również *rz* w niektórych wyrazach, chociaż przy zmianie nie można odszukać *r*, np.: krzyk, grzyb, rzecz, rząd, krzew i t. d.

Od *rz* i *ż* trzeba odróżniać *sz*, np.: kosz—kosze, nasz—naszego, wasz—waszego, rątusz—ratusza, pałasz—pałasze, myszka—myszy.

I. DYKTANDO. Wiara — wierzyć, piekarnia—piekarz, pasterz, mularz, młynarz, tokarz, lekarz, morze, starzec, pacierz, mierzyć, bednarz, talerz, noże, węże, jeże, mężowie, ryżowy, żale, żarty, żyd, żąć, oręż, mysz, kosz, nasz, wasz, kalosz, ratusz, grosz, żyto.

Młynarz miele zboże. Rzeka płynie do morza. Gospodarz orze rolę. Żołnierz ma pałasz. Kałamarz jest szklany. Żniwiarze żną żyto.

II. DYKTANDO. Zwierz, brzeg, szklarz, krzyż, twarz, trzy, wrzask, grzmi, drzwi, grzyb, rząd, rzecz, rznąć, rzut, chrzest, pieprz, drzewo, krzesło, rzeka, brzoza, burza, rzepa, rzemień, rządca, rzadki, rzepak, rzodkiew, jarzyna, orzechy, pokrzywy, nóż, mąż, ryż, już, jeż, czyż, wiąż, wciąż, służ, stróż, straż, żal, żar, żółw, żak, żart, żbik, że, żer, żłób, papież, rożek, nóżka, może, żołnierz, zboże, żywot, pożar, dużo, żaba, żebro, żaden, żagiel, żakiet, żandarm, żarłok, żądło, żądza, żniwo, żona, żółty, żóraw,

żwawo, żyłka, rżysko, masz, znasz, kształt, koszt, rozkosz, szwank, pszenica, kałuża, żelazo, nożyce, łyżeczka, książeczka.

Rzepak jest żółty. Stolarz robi drzwi z drzewa. Staruszek drzemie. Grzebieniem czeszą głowę. To są krzewy porzeczkowe. Jałmużnę daje się ubogim. Krzesło i skrzynia są drewniane. Brzuch jest częścią ciała. Na brzegu lasu rosną brzozy. Trzy jest połową sześciu. Każdy uczeń powinien umieć tabliczkę mnożenia. Wszyscy ganią i karzą nieposłuszne dzieci.

29. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *ż* na początku i 10 z literą *ż* na końcu, 5 wyrazów z *rz* na początku i 5 z *rz* na końcu, a także 5 wyrazów z *sz* na końcu, np.: **żaba, żebro, żakiet, nóż, ryż, wąż, rząd, rzemień, rzeka, tokarz, pacierz, kosz, pałasz** i t. d.

30. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci gady i płazy, np.: **wąż, żmija, żaba, jaszczurka** i t. d.

16. Spółgłoski: ś, ź.

Jeżeli wyraz zmienimy tak, aby po *ś* lub *ź* stała samogłoska, to się dowiemy, kiedy trzeba pisać *ś*, a kiedy *ź*, np.: gęś—gęsi, karaś—karasie, proś—prosić, woźnica—wozić, odwieźć—odwozić, gałąź—gałęzi, groźba - grozić i t. d.

I. DYKTANDO. Oś, gęś, coś, noś, koś, paś, zgaś, dziś, ślad, ślub, ścisk, śpiew, świst, ścieg, śnieg, ślaz, świt, śmiech, śpioch, śrut, świat, śruba, ślina, ślimak, środa, świder, weź, wyłaź, gałąź, pogróź, gryź, źle, późno, raźno, kuźnia.

Mów głośno. Myśliwy niesie zająca. Świat jest piękny. Kowal kuje w kuźni. Woźnica poi konie. Poproś mamy o śniadanie. Staś dał grosz ubogiemu.

II. DYKTANDO. Śledź, ścierka, ścieżka, ścigać, ścisły, śliczny, śliwka, ślusarz, śmieszny, śmietnik, śniady, śpiewnik, świadek, światły, świeca, świeży, święto, świergot, świnia, źrebię, koźlę, źrenica, groźba, głośno, śródmieście, świętokradca, ślamazarny, śniadanie, śnieżyca, świadectwo, sośnina, myśliwy.

Liście już z drzew opadają. Zanieś szklankę do pokoju. Świnia leży w chlewie. Teraz już czas myśleć o pracy. Pan kazał żąć i zwozić żyto. Wynieś z izby śmiecie. Ością można się udławić. Przynieś łokieć do domu. Koźlę obgryza gałąź. Nie właź na drzewo, bo spadniesz. On nie słucha ani prośby, ani groźby. Weź książkę i czytaj. Źle jest spać długo.

31. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *ś* na początku i 5 wyrazów z literą *ś* na końcu, a także po 5 wyrazów z literą *ź* na początku i w środku, np.: **ślad, śniady, coś, gęś, źle, źrebię, późno** i t. d.

32. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci ryby, np.: **karaś, łosoś, szczupak, leszcz, okoń** i t. d.

17. Spółgłoski: ć, dź.

Gdy wyraz zmienimy tak, że po *ć* **lub** *dź* **będzie samogłoska, to się dowiemy, kiedy trzeba pisać** *ć*, **a kiedy** *dź*, **np.: sieć—sieci, pięć—pięcioro, zięć—zięcia, siedź—siedzi, idź—idzie, piędź—piędzi** i t. d.

I. DYKTANDO. Nici, sieci, traci, idzie, będzie, piędzie, łodzie, siedzi, śledzie, kadzie, kładzie, sądzi, miedziany, łabędzie, krawędzie, niedźwiedzie, dzik, dziób, dzień, dziad, dzida, dziatki, dzionek, dać, dąć, spać, brać, prać, grać, łgać, ćma, ćwik, ćwiek.

Miedź jest metalem. Siedź prosto. Jedź dziś do miasta. Łabędź ma długą szyję. Obudź mnie jutro rano. On nie może się obuć. Wyjdź na dwór. Bądź posłuszny rodzicom. Prowadź nas do kościoła.

II. DYKTANDO. Lać, znać, psuć, stać, mieć, mleć, trwać, łkać, mrzeć, mknąć, pchnąć, rznąć, ćwierć, ćwikła, ćwiczyć, dawać, mówić, wilgoć, wozić, wołać, prosić, idź, bądź, pędź, piędź, łódź, siedź, śledź, kadź, miedź, dźwięk, żerdź, dzicz, dziąsło, dziedzic, dziewięć, dziesięć, żołądź, dzieża, dziegieć, dzierżawca. dziedziniec, dziesiątka, dziewięćset, łabędź, żołądź, krawędź, czeladź.

Rybak zarzuca sieć w wodę. Siedź prosto przy pisaniu. Idźcie zaraz do domu. Poświeć mi na schodach. Nie kładź się zbyt wcześnie spać. Usiądź i siedź cicho. Obudź parobka do roboty. Wstydź się próżnować. Nie kładź palca między drzwi. Gwóźdź tkwi w ścianie. Siedź grzybie, póki cię kto nie zdybie. Choć deszcz pada, ty chodź jednak ze mną do kościoła.

33. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z literą *ć* na końcu i 5 wyrazów z *ć* na początku, a także 5 wyrazów z *dź* na końcu i 5 wyrazów z *dź* na początku,

np.: **brać, stać, ćwiek, ćwikła, śledź, żołądź, dziad, dzik, dziedzic** i t. d.

34. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci kwiaty, np.: **róża, fijołek, narcyz, lilja, bławatek** i t. d.

18. Końcówki: **ść, źć.**

Trzeba wyraz zmienić tak, żeby po końcówkach *ść* lub *źć* stała samogłoska, to dowiemy się, kiedy wypada pisać *ść*, a kiedy *źć*, np.: liść—liście, kość—kości, leźć—lezie, gryźć—gryzie, znaleźć—znaleziony.

I. DYKTANDO. Jeść, nieść, liść, kiść, gość, ość, iść, dość, maść, złość, dojść, paść, część, radość, boleść, młodość, śmiałość, wesołość, znajomość, uległość, gryźć, leźć, wieźć, znaleźć, ogryźć, odwieźć.

Suchy liść opada z drzewa. Służba wolność traci. Bryś zaczął gryźć kość. Zając gryzie liść kapusty. On lubi pleść głupstwa. U nich był gość. Ona robi ciągle na złość. Puść tę gałąź do góry.

II. DYKTANDO. Garść, treść, pleść, gnieść, miłość, ścisłość, dbałość, trudność, żałość, rzetelność, waleczność, przyjemność, usłużność, przezorność, sprawiedliwość, pieszczotliwość, szczodrobliwość, wyleźć, wynaleźć, ugrząźć, przywieźć.

Psy gryzą się o kość. Młodość prędko przemija. Do nas przyszła jakaś jejmość. Jego teść jest zupełnie zdrów. Pies nie może wyleźć z budy. Nie trzeba gryźć orzechów zębami.

Zgubiony pieniądz trudno znaleźć. Trzeba zmieść te śmiecie na kupkę. To jest nadzwyczajna piękność. Na wiosnę bawi nas zieloność roślin. Kowal musi iść do kuźni. Pastuszek nie chciał paść krów. Twój teść nie może dużo jeść. Twoja pięść jest większa, niż jego piąstka. Choć nie chcesz jeść, to chodź jednak do roboty.

35. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z końcówką *ść* i 5 wyrazów z końcówką *źć*, np.: **kość, złość, gryźć** i t. d.

36. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci drzewa owocowe, np.: **wiśnia, grusza, jabłoń, śliwa** i t. d.

19. Końcówki: **dł, tł.**

Na końcu wyrazów: jadł, wiódł, miótł, plótł i t. d. trzeba pisać *dł*, albo *tł*, bo się mówi: jadłem, wiodłem, miotłeś, plotłem i t. d.

I. DYKTANDO. Jadłem, kładłem, zwiędła, spadłeś, siadłem, wiodłem, szedłem, zjadła, zgadła, plotłem, gniotłeś, kwitła, pobladła, usiadła, podupadła, zamiotła, schudła, zbrzydła.

Czy jadłeś dziś śniadanie? Ona bardzo zbrzydła. Złodziejka skradła pieniądze. Kuna zjadła gołębia. Wrona usiadła na gałązce. Nasza róża już zakwitła. Babunia podupadła na nogi.

II. DYKTANDO. On jadł, kładł, kradł, spadł, zbladł, szedł, siadł, wiódł, zgadł, zjadł, prządł, zbrzydł, gniótł, kwitł, plótł, miótł, poszedł, zasiadł, wymiótł, schudł, podupadł.

Wilk zjadł barana. Jeździec spadł z konia. Mój brat uplótł wianek. Śledź wpadł w sieć.

Winowajca zbladł ze strachu. Przez wieś szedł ubogi dziadek. Bez już zakwitł. Zwierz wyszedł z ukrycia. Blacharz spadł z dachu. Nasz mak jeszcze nie zakwitł. Dziadunio podupadł na zdrowiu. Sąsiad odgadł wszystkie zagadki. Król zasiadł na tronie w złocistej koronie. Wiktor dosiadł rumaka i udawał wojaka. Wiódł ślepy kulawego, dobrze im się działo. Dzik wypadł z lasu i szedł prosto do rzeki. Pająk uprządł pajęczynę i polował na muchy.

37. ĆWICZENIE. Napisać z pamięci 10 wyrazów z końcówką *dł* i 5 wyrazów z końcówką *tł*, np.: **zjadł, spadł, szedł, wiódł, plótł, gniótł, zamiótł** i t. d.

38. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci drzewa leśne, np.: **sosna, jodła, świerk, dąb, brzoza** i t. d.

20. Końcówki: **gł, kł.**

Na końcu wyrazów: biegł, stygł, strzegł, piekł, ciekł, tłukł i t. d. trzeba pisać *gł*, albo *kł*, bo mówimy: biegłem, stygło, strzegłeś, piekłeś, ciekło, tłukła i t. d.

I. DYKTANDO. Biegłem, piekłeś, pękło, zwykły, zmokły, znikło, stłukłeś, wlokłeś, ciekło, stygło, siekłeś, mogłem, kwitło, upiekło, potłukła, zastygło, pomogło.

Piwo wyciekło z beczki. Mama nie mogła znaleźć igły. Dziewczynka stłukła szklankę. Staruszka zmokła i zaniemogła. Mania pobiegła do ogrodu. Zupa nam ostygła. Szyba pękła w oknie.

II. DYKTANDO. On biegł, legł, stygł, mógł, mokł, strzegł, strzygł, piekł, ciekł, siekł, zwykł, pękł, znikł, wlókł, zmokł, stłukł, rzekł, uciekł, zamilkł, przemokł, spostrzegł, ukląkł, przypiekł, wymógł, dopomógł, zaniemógł, wywlókł, przybiegł, wyciekło, obrzękło.

Pies strzegł pana swego. Piekarz upiekł bułki. Miód wyciekł z beczki. Myśliwy spostrzegł zająca. Ptaszek wylągł się w gniazdku. Pasterz ostrzygł owce. Parobek zaprzągł konie. Stróż nie mógł znaleźć klucza. Szczur zląkł się kota i uciekł. Adaś stłukł garnuszek i płacze. Robotnik uległ namowom kolegów. Żołnierz poległ na wojnie. Nikt nie dociekł tajemnicy. Chłopiec pobiegł na łąkę i wpadł w wodę. Bóg strzegł mnie od wypadku. Ksiądz ukląkł do modlitwy.

39. ĆWICZENIE. Napisz 5 wyrazów z końcówką *kł* i 5 wyrazów z końcówką *gł*, np.: **znikł, piekł, rzekł, zmokł, biegł, stygł, strzegł** i t. d.

40. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci zboża, np.: **żyto, pszenica, jęczmień, owies** i t. d.

21. Końcówki: **zł, sł.**

Na końcu wyrazów: lazł, wiózł, gryzł, pasł, niósł, zgasł i t. d. trzeba pisać *zł*, albo *sł*, bo się mówi: lazłeś, wiozłem, gryzła, pasła, niosła i t.d.

I. DYKTANDO. Gryzło, lazło, wiozłeś, uwięzło, zmarzło, znalazłem, zwiozłem, ugrzęzło, pas-

łeś, niosłeś, zgasło, trzasło, napasłeś, przyniosłeś.

Józia pasła gąski. Świeca zgasła. Mama przywiozła zabawki. Służąca przyniosła obiad. Ona znalazła grosz. Mania nie zaniosła świecy. Woda już zamarzła. Kura zniosła jajko.

II. DYKTANDO. On pasł, niósł, wiózł, gryzł, zgasł, zlazł, zmarzł, trząsł, pełzł, trzasł, znalazł, przyniósł, ugrzązł, uwiązł, natrząsł, wynalazł, zawiózł, podlazł.

Parobek trząsł gruszki. Posłaniec odniósł list na pocztę. Ogień zgasł na kominie. Wuj przywiózł nam podarunek. Skowronek wzniósł się wysoko. Piękny projekt spełzł na niczem. Staw zamarzł i rzeka zamarzła. Wlazł kotek na płotek i mruga. Furman ugrzązł w błocie. Cierń uwiązł robotnikowi w ręce. Pastuch wlazł na drzewo i zajrzał do gniazda. Łobuz podlazł pod kij. Z krzaka wypełzła żmija i ugryzła człowieka. Ogień zgasł, gdy się spaliło wszystko drzewo. Dorożkarz najpierw napoił konia, a potem wiózł pasażera.

41. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z końcówką *zł* i 5 wyrazów z końcówką *sł*, np.: **lazł, gryzł, wiózł, uwiązł, pasł, niósł, trząsł** i t. d.

42. ĆWICZENIE. Nazwij narzędzia rolnicze, np. **pług, socha, brona, radło, grabie** i t. d.

22. Końcówki: **bł, pł, rł.**

Na końcu wyrazów: zasłabł, oślepł, podarł, umarł i t. p. trzeba pisać *bł, pł,* albo *rł,* bo mówimy: zasłabłem, oślepła, podarła, umarły i t. d.

I. DYKTANDO. Zasłabłeś, przeziąbłeś, zakrzepło, zmarła, podarła, zaparłeś, ochrypłeś, oślizgło, przywarło, potarłeś, odparłeś, zeżarł.

Krowa oślepła. Kotka zeżarła mięso. Ona zaparła się tego. Ty ochrypłeś. Andzia podarła sukienkę. Zosia oparła się o ścianę. Burza zdarła dach z domu. Olesia obtarła ręce o serwetę.

II. DYKTANDO. On przeziąbł, zasłabł, zmarł, zdarł, parł, potarł, ochrypł, oślepł, zaparł, obtarł, podarł, zeżarł, przyparł, przywarł, zakrzepł.

Chłopiec podarł kapotkę. Klej przywarł do garnka. Pies pożarł kawał mięsa. Surdut przetarł się na łokciach. Lis pożarł zająca. Jerzy zmarł niedawno. Nikt go nie przeparł w uporze. Sos zakrzepł od zimna. Sąsiad zziąbł w drodze i zaniemógł. Starzec przemokł i ochrypł. Wróg odparł kilka ataków. Żołnierz przedarł się przez szeregi nieprzyjaciół. Ojciec odumarł syna, gdy ten miał osiem lat. Służący zmokł i ciężko zasłabł. Chociaż sobie malec obtarł ręce, ale odparł przeciwnika. Tak mu obmierzły wszelkie kłótnie, że się ich wyrzekł do śmierci.

43. ĆWICZENIE. Napisać kilka zdań, w których byłyby wyrazy: **zasłabł, przeziąbł, oślepł, ochrypł, zmarł, zeżarł, zakrzepł, obtarł,** np.: **Sąsiad zasłabł. Wilk pożarł owcę. Chłopiec ochrypł** i t. d.

44. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci jagody, np.: **poziomki, maliny, borówki, agrest, porzeczki** i t. d.

23. Końcówki: ski, ska, sko,—zki, zka, zko.

Jeżeli wyraz zmienimy tak, aby po końcówkach: *ski, ska, sko* lub *zki, zka, zko* stała samogłoska, to się dowiemy, co trzeba pisać, np.: piaski—piasek, pieski — piesek, wioska — wiosek, samogłoska— samogłosek, gałązka — gałązeczka, bluzki—bluzek, żelazko – żelazo, wazka—waza, podwiązki—podwiązek i t. d.

I. DYKTANDO. Laska, wioska, paski, piaski, noski, głoski, karaski, polski, wiejski, niebieski, pieski, rajski, wojsko, klepisko, boisko, blizki, ślizki, wązki, wiązka, wazka, bluzka, gałązka, nizki, żelazko.

Na lodzie jest ślizko. Oni blizko nas mieszkają. Woda płynie wązkiem korytem. Ubiór myśliwski jest ładny. Ona przyniosła gałązkę bzu. On się nizko kłania. Nasza wioska jest piękna.

II. DYKTANDO. Włoski, podlaski, pasterski, rycerski, pogłoski, królewski, kołyska, kiełbaska, grząski, podwiązki, obowiązki, wynalazki, samogłoski, spółgłoski.

Podoba mi się niebieska bluzka. Walek przelazł przez nizki płot. Trzeba unikać grząskich błot. Za czyn bohaterski czeka nagroda. Obowiązki swoje spełniaj uczciwie. Przepędziliśmy lato w nizkim domku. Mieszkaliśmy blizko małego lasku. Za wynalazki dają nagrody. Kraj pruski graniczy z naszą ziemią. Samogłoska wymawia się łatwo i głośno, a spółgłoska z trudnością i cicho. Polacy byli narodem rycerskim, ale łatwowiernym.

45. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z końcówkami: *ski, ska, sko* i 5 wyrazów z końcówkami: *zki, zka, zko*, np.: **wiejski, płaski, pański, wązki, wązka, nizko** i t. d.

46. ĆWICZENIE. Nazwij grzyby i bedłki jadalne, np.: **grzyb, rydz, koźlarek, kurek** i t. d.

24. Końcówki: ów, ówka, ówna.

Jeżeli na końcu wyrazu słychać: *ów, ówka* lub *ówna*, to trzeba pisać *ó*, np.: nów, rów, połów, ojców, panów, parów, zdrów, główka, borówka, żydówka, złotówka, krawcówna, piekarzówna, aptekarzówna i t. d.

I. DYKTANDO. Rowy, nowy, znowu, głowa, zdrowy, chować, łowić, krowa, gotowy, ołowiany, słowo, parowy, połowa, wdowa, piekarzowa, krawiec, szewcowa, kupcowa, pokojowy, borowy, wiśniowy, makowy, stalowy, dubeltowy, piołunowy, kryjóweczka.

Piotr wykopał rów. Już nastał nów. Jutro przyjdź znów do mnie. Ojciec ma pięciu synów. Kuba nie ma butów. Nie drażnij psów. Dostałem od wuja złotówkę. To jest główka jak makówka.

II. DYKTANDO. Ołów, chów, łów, gotów, zdrów, ów, krówka, słówko, parów, wdówka,

borówka, dachówka, kryjówka, żytniówka, stalówka, makówka, dubeltówka, krawcówna, szewcówna, kupcówna, młynarzówna, aptekarzówna.

Mak jest w makówce. Orzeł nazywa się królem ptaków. Na drzewach pokazało się dużo owadów. W naszych lasach mało spotykamy wilków i lisów. Ukąszenia komarów i innych owadów są bolesne. We wsi mieszka dużo rolników. Wczoraj byliśmy na majówce. Młoda wdówka wyszła zamąż. Pokojówka zmiatała kurze na podwórze. Oni znów wykopali rów i stracili kilka krów. Piekarzówna przyjaźni się z szewcówną.

47. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z końcówką *ów*, 5 wyrazów z końcówką *ówka* i 5 wyrazów z końcówką *ówna*, np.: **rów, ołów, kupców, borówka, stolarzówna** i t. d.

48. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci metale, np.: **żelazo, stal, złoto, srebro, ołów, miedź** i t. d.

25. Końcówki: **ować, ywać, iwać.**

Jeżeli w wyrazach, pochodzących od słów z końcówkami *ować, ywać, iwać*, **słychać** *u*, **to trzeba pisać** *u* (**a nie** *ó*), **np.: rachować — rachunek — rachuj — rachujmy; rysować — rysunek — rysuj — rysujesz — rysujemy; pisywać — pisujesz — pisujemy; oczekiwać — oczekujemy — oczekujecie — oczekujmy.**

I. DYKTANDO. Budować — buduj — budujmy — budujcie; malować — malujesz — malujemy — malują; kupować — kupuj — kupujmy — kupujesz — kupuje; nicować — nicujesz — nicujemy; pracować — pracuj — pracujmy; obstalować — obstalunek — obstaluj; szacować — szacunek — szacujemy; pokazywać — pokazuj — pokazują; wykopywać — wykopujesz — wykopujmy; zasługiwać — zasługuj — zasługujemy; oczekiwać — oczekuj — oczekujmy; potakiwać — potakujcie; podrygiwać — podrygują.

Pastuch pilnuje bydła. Lis czatuje na kury. On ślicznie rysuje i maluje. Ona często choruje. Mama oczekuje ojca. On nie oszukuje nigdy. Chłopiec podryguje z radości.

II. DYKTANDO. Nie marnujmy, nie całujcie, nie kasuj, podróżuj, drukujecie, szanują, czatują, potrzebujemy, przechowujcie, obiecujemy, opatrujcie, nie szukaj.

Służąca ceruje skarpetkę. Mania zasługuje na pochwałę. Malec sobie podskakuje i wesoło pogwizduje. Siostra potakuje bratu. Nie wędruj z domu. Bolesław podróżuje po kraju. Ojciec obiecuje jutro być w mieście. Pokwituj z odbioru pieniędzy. Pocałuj mamę w rękę i przeproś. Kret wykopuje sobie norę w ziemi. Agata prasuje bieliznę. Zgoda buduje, a niezgoda rujnuje. Nie ładuj zbyt dużo na wóz, bo konie nie uciągną. Szewc zrobił mi buty na obstalunek. Rządca posłał stróża po sprawunek. Stolarze piłują i heblują deski. Ciocia kupuje chustkę. Pomaluj ściany na biało, a sufit na niebiesko. Kto smaruje, ten jedzie. Kto się uczy, nie próżnuje, na pochwałę zasługuje.

49. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów, zakończonych na *ować*, *ywać*, *iwać* i zmienić je tak, żeby było *u*, np.: **prostować—prostuj—prostujemy—prostują; pisywać—pisujesz—pisujmy—pisuj; podskakiwać—podskakuj—podskakujmy—podskakujcie** i t. d.

50. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci monety (pieniądze), np.: **grosz, fenig, kopiejka, dwa fenigi, pięć fenigów, dziesięć fenigów, marka, dwie marki, pięć marek, dwie kopiejki, pół rubla, rubel, trzy ruble, pięć rubli** i t. d.

26. Końcówki: e, ę.

Jeżeli mówię o sobie samym, *że coś robię* **lub** *zrobię*, **to powinienem pisać na końcu wyrazu, oznaczającego moją czynność, samogłoskę** *ę*, **a jeżeli mówię o kim innym, że** *on, ona* **lub** *ono coś robi, czyni* **lub** *zrobi, uczyni*, **to trzeba pisać na końcu** *e*, **np.: ja piję i on pije, ja piszę i uczeń pisze, ja kupuję i mama kupuje, ja rysuję i dziecko rysuje, ja żyję i zając żyje, ja pracuję i ojciec pracuje i t. d.**

I. DYKTANDO. Ja daję, myję, kuję, sieję, kupuję, poluję, szyję, piszę, pilnuję, gotuję, targuję, pokazuję, muruję, idę, biorę. On, ona lub ono daje, myje, kuje, sieje, kupuje, poluje, pilnuje, gotuje, targuje, pokazuje, muruje.

Ojciec pracuje. On maluje i rysuje. Biorę kajet i piszę. Mama szyje i ceruje. Kogut pieje nad ranem. Nie piję nigdy wódki. Mularz muruje dom. Myję się mydłem i wodą. Wilk wyje z głodu.

II. DYKTANDO. Ja kraję, pracuję, grzeję, psuję, pluję, czuję, spaceruję, brukuję, mażę, orzę, każę, wiążę. On, ona lub ono kraje, pracuje, grzeje, psuje, pluje, czuje, spaceruje, brukuje, maże, każe, więże.

Blask psuje oczy. Podaję ojcu kalosze. Nosem czuję zapach kwiatów. Kucharz gotuje obiad. Jutro zrobię zadanie. Nie lubię krzyków dzieci. Brukarz brukuje ulicę. Młynarz miele zboże. Kupiec sprzedaje towar. Słońce świeci i grzeje. Gospodarz targuje konia i krowę. Nie pozwolę ci wyjść z domu. Daję ubogiemu jałmużnę. Szwaczka szyje bieliznę. Trzcina chwieje się od wiatru. Róża ma silny zapach. Niewiele ten zyskuje, kto we własne gniazdo pluje. Kto za młodu próżnuje, ten na starość żebrze.

51. ĆWICZENIE. Napisać 5 zdań ze słowami, oznaczającemi czynność i kończącemi się na *ę* i 5 zdań ze słowami, zakończonemi na *e*, np.: **Ja pracuję. Brat rysuje. Siostra maluje** i t. d.

52. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci kamienie zwyczajne i drogie, np.: **brukowiec, krzemień, djament, szafir, rubin** i t. d.

27. Spółgłoska j w wyrazach obcego pochodzenia.

Jeżeli w wyrazach obcego pochodzenia przed samogłoską słychać *i*, **to trzeba pisać** *j*, **np.: racja, porcja, stacja, armja, okazja, kopja, misja, sesja, biblja, buljon, miljon, fortepjan, djeta, idjota, pacjent i t. d.**

I. DYKTANDO. Fuzja, lilja, linja, pensja, kopja, manja, sesja, buljon, bruljon, miljon, kurjer, warjat, pacjent, armja, akcja, familja, elegancja, fantazja, kolonja, komedja, parafja, poezja, religja.

Fuzja nabita. Lilja jest kwiatem. Ta linja jest prosta. Sesja już się odbyła. Buljon się gotuje. Kopja jeszcze nie napisana. Akacja rośnie w ogrodzie. Kurjera już przyniesiono.

II. DYKTANDO. Stacja, mumja, legjon, specjał, furjat, djeta, djament, biblja, harmonja, kaligrafja, kompanja, wakacje, fortepjan, zoologja, notarjusz, idjota, kalafjor, misjonarz, zakrystja, konwalja, melodja, promocja, policja, geografja, geometrja, procesja, prowincja, bawarja, restauracja.

Marja uczy się religji. Konwalja ma przyjemny zapach. Kolacja już ugotowana. Grecja była niegdyś dużem państwem. Francja jest krajem bogatym. Szwajcarja jest górzysta. Nasze gimnazjum posiada siedem klas. Cykorji używa się do kawy. W każdej parafji jest ksiądz proboszcz. Nie poruszaj drażliwej kwestji. Piotruś nie nauczył się lekcji. Napisz dwie karty kaligrafji. Już jest koniec wakacji. Ucz się dobrze, jeżeli chcesz dostać promocję. Masz dobrą okazję do domu, bo dziś odjeżdża do twego miasta mój znajomy.

53. ĆWICZENIE. Napisać 10 wyrazów z końcówką *ja* i 10 wyrazów ze spółgłoską *j* w środku, np.: **kolacja, parafja, kancelarja, bruljon, miljon, misjonarz, fortepjan** i t. d.

54. ĆWICZENIE. Nazwij znane ci miary, np.: **cal, stopa, łokieć, metr, centymetr, kilometr, sążeń, wiorsta, mila, kwaterka, kwarta, garniec** i t. d.

28. Litery: **em, en, om, on.**

W wyrazach cudzoziemskiego pochodzenia trzeba pisać: *em, en, om, on* **(zamiast** *ę, ą***), np.: sens, stempel, patent, cenzura, temperować, elementarz, fundament, blond, ponsowy i t. d.**

I. DYKTANDO. Sens, cent, cement, lament, adwent, talent, patent, student, prezent, blond, klomb, rondel, kontent, akcent, moment, rejent, dentysta, benzyna, cenzura, konwalja, ponsowy, kalendarz.

Nadchodzi adwent. Brat mój kontent. Dentysta plombuje zęby. Mania chodzi na pensję. Stryj przywiózł mi prezent. Student otrzymał patent. On ma talent do rysunków.

II. DYKTANDO. Kompot, kompas, plomba, pompa, centnar, cmentarz, procent, kompres, lombard, koncept, koncert, kontrakt, kontusz, atrament, centymetr, fundament, penitent, postument, referent, sakrament, testament, kompanja, kontredans, cembrować, temperować, elementarz, pretensja, esencja, terpentyna, wentylator, konfesjonał, konfitury, komponować, kwadrans.

Po obiedzie będzie kompot. Ten chłopiec ma blond włosy. Mularze zakładają fundament. Zegar słoneczny nazywa się kompasem. U nas

w podwórzu jest pompa. W naszym ogrodzie jest piękny klomb. Od sukna oderwała się plomba. Doktor przeznaczył choremu kompres. Jaką ty masz do niego pretensję? Ojciec przed śmiercią napisał testament. Chrzest jest to sakrament. Kontredans jest tańcem. Trzeba zatemperować ołówek. Walka cała kwadrans trwała.

55. ĆWICZENIE. Napisać 5 wyrazów z literami *em* lub *en* w środku, a także 5 wyrazów z literami *om* lub *on* w środku, np.: **cembrować, temperować, adwent, testament, pompa, plomba, rondel, konwalja** i t. d.

56. ĆWICZENIE. Nazwij dni w tygodniu, pory roku i miesiące, np.: **niedziela, poniedziałek..., wiosna, lato..., styczeń, luty** i **t. d.**

29. Podwójne spółgłoski.

Podwaja się następujące spółgłoski, ale tylko tam, gdzie je słychać wyraźnie: *cc, ćć, dd, kk, ll, łł, mm, nn, ww, ss, zz, czcz, dżdż*, **np.: inny, panna, lekki, ssać, zzuć i t. d.**

1. DYKTANDO. Niemiecki—niemieccy, świecki – świeccy, grecki — greccy, wrócić — wróćcie, nucić — nućcie, lecieć — lećcie, plećcie, oddać, poddać, oddech, lekki, miękki, panna, ranny, manna, ssać, zzuć, wwodzić, czczy, dżdży, zły.

Nie kłóćcie się między sobą. Oddaj mi ołówek i gumę. Ty masz krótki oddech. Świeży chleb jest miękki. Lekko przyszło, lekko poszło. Nie wwódź psa do kościoła.

2. DYKTANDO. Poddasze, willa, ballada, bulla, pełła, mełła, łammy, karmmy, konnica, czynny,

zakonnica, okiennica, dzwonnica, wwieźć, wwozić, wwiercić, wwalić, ssący, zzuwać, zziębnąć, bezzębny, bezzasadny, bezzwłocznie, zzieleniały, zziajany, czczo, naczczo, czczę, uczczony, dżdżysty, dżdżownica.

Poświećcie mi na schodach. Księża świeccy nie noszą habitów. Na poddaszu suszy się bielizna. Naucz się na pamięć chociaż jednej ballady Mickiewicza. Za miastem są piękne wille na letnie mieszkania. Służąca mełła w żarnach grykę. Robotnice pełły buraki cukrowe. Nie łammy nigdy drzew przy drogach. Nakarmmy głodnego chlebem. Zakonnica dogląda chorych. Dzwonnica stoi zwykle blizko kościoła. Zzuj mokre buty, bo ci zziębną nogi. Nie wychodź naczczo z domu, bo dzień jest dżdżysty i zimny.

57. ĆWICZENIE. Napisać 15 wyrazów z podwójną spółgłoską, np.: **lekko, panna, ssać, wwozić, zzuwać** i t. d.

58. ĆWICZENIE. Wymień rzemieślników jakich znasz, np.: **stolarz, tokarz, krawiec, szewc, cieśla, bednarz, mularz** i t. d.

30. Duże litery.

Pierwszą dużą literę trzeba pisać:

1. Na początku każdego pisania.

2. Po kropce czyli po punkcie, np.: **Ojciec pracuje. Słońce świeci. Pies leży.**

3. Gdy wyraz oznacza imię lub nazwisko człowieka, nazwę kraju, morza, rzeki, jeziora, góry, miasta, wsi, ulicy i t. d., np.: **Paweł, Piotr, Helena, Jan Kochanowski,**

Adam Mickiewicz, Henryk Sienkiewicz, Austrja, Rosja, Grecja, morze **Baltyckie, Śródziemne, Wisła, Wołga, Bzura,** jezioro **Gopło, Morskie Oko, Tatry, Alpy, Ararat, Lublin, Płock, Kraków, Moskwa, Wilanów, Czerniaków, Pruszków, Krakowskie-Przedmieście, Nowy-Świat,** ulica **Królewska, Plękna** i t. d.

4. Gdy wyraz oznacza Boga, świętych albo uszanowanie dla pewnej osoby lub władzy, np.: **Pan Bóg, Duch Święty, Matka Boska, Święty Józef, Sąd Okręgowy, Rząd Gubernjalny, Ojciec, Matka, Rodzice, Pan, Pani** (w listach).

5. Gdy przytaczamy tytuły książek, np.: **„Historja święta Ks. Sokolika", „Pan Tadeusz Mickiewicza", „Starą Baśń Kraszewskiego", „Potop Sienkiewicza"** i t. d.

6. W wierszach czyli w poezji na początku każdego wiersza.

I. DYKTANDO. Antoś i Piotruś uczą się dobrze. Adam Mickiewicz był największym poetą polskim. Józef Ignacy Kraszewski napisał bardzo dużo pięknych powieści historycznych. Warszawa jest głównem miastem Królestwa Polskiego. Wisła bierze początek w Karpatach. Miasto Kraków znajduje się w Galicji, która należy do Austrji. Morskie Oko jest w Tatrach. Wilanów leży nad Wisłą.

II. DYKTANDO. Największą rzeką w Rosji jest Wołga, a największem jeziorem Ładoga. Kościół Świętego Krzyża znajduje się w Warszawie przy Krakowskiem-Przedmieściu. Kościół Zbawiciela znajduje się przy ulicy Marszałkowskiej. Sąd Okręgowy znajdował się przy ulicy Miodowej w pałacu Paca. Henryk Sienkiewicz napisał następujące powieści: „Potop", „Ogniem i Mieczem", „Pan Wołodyjowski", „Krzyżacy",

„Na polu chwały" i wiele innych. Trójcę Świętą stanowią: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty. Blizko Warszawy są wioski: Mokotów, Czerniaków, Pruszków, Grochów, Miłosna i inne. Już umiem nieźle pisać dyktando, ale jeszcze się będę uczył, abym mógł pisać zupełnie bez błędów po polsku. Każdy się powinien uczyć, bo nauka potrzebna jest każdemu człowiekowi. Nikt nie powinien żałować pieniędzy na naukę i na książki, bo z dobrych książek wiele mu rozumu przybędzie.

59. ĆWICZENIE. Napisać 5 imion chrzestnych i 5 nazwisk ludzi, 5 nazw miast i 5 nazw wiosek, np.: **Wincenty Pol, Marja Konopnicka, Poznań, Lwów, Płock, Lublin, Wilanów, Mokotów** i t. d.

60. ĆWICZENIE. Wymień tytuły wierszy, które umiesz na pamięć, a także tytuły książek, jakie przeczytałeś, np.: Umiem na pamięć następujące wiersze: **„Tadeuszek", „Krzyż za wsią"** i t. d. Przeczytałem książki i pamiętam ich treść: **„24 Obrazki Anczyca", „O Krasnoludkach Konopnickiej"** i t. d.

Powtórzenie.

1. Była ładna pogoda. Mama wołała nas do domu. Mamy ładnego psa i kota. Zamek stał wysoko na skale. Kuba złapał ptaka. Na polu rosła duża trawa. Pawełek ma dobrego brata. Skowronek lata wysoko. Ona jest bardzo bogata. Walentowa załata palto.

2. Ta kosa jest bardzo tępa. Dęby rosną w lasach. Wilk ma ostre zęby. Gęsi dzikie lecą wysoko. W workach stoi mąka. Strąki są na polu. Malec mąci wodę. Ona zrobiła plamę. Tekla kocha swą mamę. Kotek płata figle. On ma tępą piłę i sękatą laskę. Adela ma ładną wstęgę.

3. U palta są guziki. Oni pili bardzo dużo. To są ładne koniki. Ona kupiła nową szafę. Kury chodzą po ulicy. Starcy są siwi. Kupiłem dwa biczyki. Mama uczy syna. Baby sadzą kartofle. Weronikę oszukano. Wrona kracze na gałęzi. Skąpy dwa razy traci. Trawy powysychały na łąkach.

4. Kazio wiezie siano. Mania piele kwiaty. Ciocia karmi cielę. Zosia rwie maliny. Franio złapał karpia i lina. Bydło pasie się na łące. Niania bawi dziecię. Babcia dała nam miodu. Ziemia w zimie zamarza. We młynie mielą ziarno na mąkę. To są moi bracia. W lecie noce są ciepłe. Wieczory zimowe są długie. Słowik śpiewa w olszynie.

5. Janek poi konie. Kije mocno biją. Zające ogryzają kapustę. Tam jest małe jeziorko. Nasz

kraj jest bardzo ładny. Nigdy nie psuj niczego. Podaj mi jajko. Stasia poi krowę. Stare jesiony usychają. Maj to piękny miesiąc. Nalej do miski wody. Wuj i wujenka wyjechali. Stryj ma długi kij. Nie bij psa, bo cię ugryzie. Kto złe broi, ten się boi. Jaka praca, taka płaca.

6. Mój ogródek jest ładny. Podaj mi ten słój. Stalówki robią ze stali. Pójdę do komórki po zapałki i rozpalę ogień. Ołów jest ciężki. Wóz się wywrócił na złej drodze. Stół ma cztery nogi. Powróciłem z lasu. Cukier robią z buraków. U kuferka zepsuł się zamek. Anusia daje ptakom bułkę. Babunia robi chustkę na drutach. Daj mi arkusz bibuły.

7. Piesek podaje łapkę. Złap mi małą żabkę. Kup dziecku trąbkę. Chleb kole w ząbki. Latają małe gołąbki. Jasia boli ząb. Nasza babcia ma sto lat. Sabcia ma sapkę. Bocian ma długi dziób. Wiatr wybił w oknie dziesięć szyb. W lesie znaleziono skarb. W święta zamykamy sklep. Chłopcy noszą snopki. Rybki znajdują się w wodzie.

8. Oni mają sad owocowy. Starego dziadka trzeba szanować. Grad wyrządził dużo szkód. Na rzece już popękał lód. Był to prawdziwy cud. Lud pobożny modli się do Boga. W ogrodzie rosną bratki. Kazio ma długi pręt. Konie nie lubią pęt. Prędko się śpiesz, aby ci nie ostygło śniadanie. Lubię bardzo małe i grzeczne dziatki. Bydło pędzą opłotkami na pastwisko.

9. Sen — mara, Bóg—wiara. Piorun zapalił bróg siana. Druk wynaleziono czterysta lat temu. Rolnikowi potrzebny jest pług. Nasza rzeka ma szybki bieg wody i wysoki brzeg. Smolny sęk jasno się pali na kominie. Pstrąg jest smaczną rybą. Bąk usiadł na koniu i kąsa go. Kilka smug światła wpada do nas do pokoju. Nie podnoś powiek, jeśli cię razi światło słońca.

10. Mów zawsze prawdę. Gniew niesłuszny poniża człowieka. Nalej wody do karafki. Mrówki budują wysokie mrowiska. Chlew i obórka stoją obok siebie. Nafta wytryska z ziemi. Dawniej nie było kanap, tylko drewniane ławki. Rozpruł się szew u kaftana. Krawcowa przysłała mamie ubranie. Pozbieraj skrawki sukna i włóż je do szufladki. Trawka rośnie na łące, a marchew w ogrodzie.

11. Paweł rozlał sos na obrus. Laska służy do podpierania się. Zielony las wabi nas na wiosnę. Pies popsuł mi młody bez w ogrodzie. Pstrąg jest rybą. Nastał czas upałów. Karaski są to szerokie rybki. Pomaluj deskę farbą i zrób z niej drogowskaz. Wojtuś jadł kluski z serem. Wypij szklankę piwka. Ślaz rośnie dziko i jest podobny do malwy. Kto się uczy pisać, to najpierw stawia niezgrabne kreski. Ona ma suknię w paski.

12. Przynieś na stół chleb i herbatę. Groch w strączkach lubią dzieci. Płoche dzieci wielki sprawiają hałas. Horda tatarska łupiła nasz kraj. Hardy gardzi niższym lub uboższym od

siebie. Błahy powód nabawia nas niekiedy złego humoru. Kto nie ma hartu woli, ten jest bez charakteru. Hetman daje pewne hasło swemu wojsku. Hipoteka jest księgą publiczną, do której się zapisują długi na domach lub ziemi. Pekin jest stolicą Chin. Hubka rośnie na drzewie.

13. Dobry chłopiec nie chce uledz złym namowom. Zając nie da się zaprządz. Pod krzakiem rośnie rydz. Pieniądz przyciąga do siebie więcej pieniędzy. Póty dzban wodę nosi, póki się ucho nie urwie. Miesiąc ma zwykle trzydzieści lub trzydzieści jeden dni. Jedz uważnie i powoli, abyś nie potrzebował biedz do doktora. Wódz chciał obledz fortecę. Chłopiec nie chciał oblec kaftanika. Niemiec nie lubi marnować ziemi i nie robi dużych miedz w swem polu. Powiedz, aby kobiety przyszły strzydz owce.

14. Czapla chodzi po łące. Szczapa drzewa leży na podłodze. Czyżyk śpiewa na drzewie. Szczypior rośnie w ogrodzie. Szczygieł uciekł w gąszcz. Pies szczeka na żebraka. Na brzegu lasu rośnie gęsta leszczyna. Człowiek czasem choruje. Czytam już płynnie i szczerze pragnę się uczyć. Beczka ma na sobie obręcze. Czółno płynie szybko po wodzie. Chłopczyk ma czyste ubranie. Zaczekaj, to dam ci bułeczkę. Szczawiu używa się na barszcz. Szczypce robi kowal z żelaza.

15. Nie lubię leżeć długo w łóżku. Żółw ma twardą skorupę. Żaby żyją na łące i w kałuży. Kosz służy do noszenia. Szklanka jest ze szkła. Proszę mi dać szpilkę. Słychać szelest. To mysz gryzie pod podłogą. Jadamy często kaszę ze słoniną. Szpak ma gniazdo wysoko na drzewie. Żniwiarze żną żyto. Chłopiec drży z zimna. Rób wszystko dobrze, to cię nagrodzą szczodrze. Zważ ten cukier i zmierz płótno. Otwórz drzwi, aby prędzej odświeżyć powietrze. Nie marz więcej o podróży.

16. Kowal kuje w kuźni. Jaś nie chce się uczyć. W polu rosną różne rośliny. Świder wierci deskę. Jakiś myśliwy poluje na zające. Mów zawsze głośno. Śrubę można wkręcić w ścianę. Gęś gęga i syczy. Śliwki rosną w sadach. Karaś pływa w wodzie. Źrebaki brykają na łące. Źródło wytryska pod górą. Zleź z drzewa, bo gałąź się złamie. Woźnica pogania prędko konie. Późno dziś wstałeś. Weź moją prośbę i zanieś na pocztę. Nie mów źle o nikim.

17. Kiedy zaczniesz prać bieliznę? Jutro będę grać, a pojutrze prać. Wilgoć zawilgoci nam całe ubranie. Żołądź rośnie na dębie. Czeladź sprawuje się dobrze. Śledź wędzony jest smaczny. Pędź prędzej bydło do domu. Jedźmy zaraz do kościoła. Idź i obudź śpiącego parobka. Bądź grzeczny i posłuszny swym rodzicom. Dziadzio chodzi często do kościoła. Chodź tam, gdzie słońce świeci. Łódź z ludźmi o mało nie zatonęła.

18. Trudność trzeba przezwyciężyć. Jakiś jegomość i jakaś jejmość pragną wejść do nas. Musisz dziś pójść do wuja. Boleś nie mógł wleźć na drzewo. Pies zaczął gryźć kość. Lekarz zalecił choremu jakąś maść na rany. Kto chce jeść, ten musi pracować. Nie można niczego znaleźć. Powinieneś iść zerwać z dębu liść i tutaj go przynieść. Lepsza wesołość, niż gniew i złość.

19. Ogrodniczek uplótł piękny wieniec. Winowajca zbladł ze strachu. Chory coś plótł w malignie. Odważny dzieciak wsiadł na dzikiego konia. Jednym palcem brat mój zgniótł orzech laskowy. On nieszczęśliwie wyszedł na swoich przedsiębiorstwach. U nas czysto, jak wymiótł. Dowódca wiódł wojsko do walki. Świętokradca kradł w kościele. Kto się dobrze najadł, ten nie wierzy głodnemu.

20. Ojciec twój strzegł się zawsze wypadków. Zając pobiegł do lasu. Lokaj stłukł szklankę. Pies zmokł na dworze. On nie mógł jechać do domu z powodu choroby. Koń biegł szybko do stajni. Chłopiec wbiegł do izby i wyrzekł jakieś niezrozumiałe słowa. Bohater poległ na wojnie. Lód pękł na rzece. Liście pożółkły na drzewach. Rosół bardzo ostygł. Ocet wyciekł z beczki.

21. Antoni coś tu przyniósł. Cały układ spełzł na niczem. Chory zatrząsł się i upadł. Coś zaniósł do pokoju? Parobczak przywiózł

furę siana. Wódz odniósł zupełne zwycięstwo. Sąsiad otrząsł gruszki. Pies uwiązł w płocie. Szczypiorek wylazł już z ziemi. Krowa ugrzęzła około stawu. Z trawy wypełzła żmija i ugryzła kośnika w nogę. On go zwiódł i odniósł za to zasłużoną karę.

22. Wicher zdarł poszycie z chałupy. Pies wyżarł wszystko do szczętu. Worek z mąką przetarł się na wozie. Ten wypadek wielkie na mnie wywarł wrażenie. Złodziej zdarł z podróżnego ubranie i uciekł. Twój brat powrócił zziębnięty do domu. Dziaduś niedawno zasłabł i zaniemógł zupełnie. Mój stryj zaziębił się bardzo i ochrypł.

23. Tracze rzną kloce na deski. Po podwórzu biegają małe pieski. Zróbcie paski z tego rzemienia. Duże wozy i małe wózki jechały drogą do miasta. Ten chłopiec ma małe włoski. On kupuje piękne obrazki. Zwierz morski żyje w morzu. On nie spełnia swych obowiązków przez lekkomyślność. Blizko stodoły latają gołębie. Widziałem w lesie duże mrowisko. Swojska melodja jest bardzo przyjemna.

24. Ten ojciec ma kilku synów. Na wsi jest dużo rolników. Po wojnie bywa wiele wdów. Kowalówna przyniosła nam grzebień do włosów. Żydówka sprzedaje borówki. Kwaterka wódki kosztowała dawniej złotówkę. Aptekarzówna i prezesówna wybrały się na majówkę. Mam obsadkę i stalówkę, lecz nie mam atramentu.

25. On się trochę boi. Skowronek wzbił się w górę i zanucił wesołą piosenkę. Chłopczyk usiadł i zasnął, oparłszy głowę o drzewo. Czy znasz dobrze naszą okolicę? Oni mają młodą krowę i małe cielę. Kurczę chodzi zawsze za kurą. Lubię małe źrebię, lecz nie lubię brudnego prosięcia. Kopacz kopie i rzuca ziemię pod ścianę. Ręka rękę myje, noga nogę wspiera.

26. Marja i Zofja uczą się religji. Na Syberji żyją zwierzęta, które dostarczają bardzo cennych futer. Zjadłbym porcję befsztyku i wypiłbym filiżankę buljonu. Lubię się uczyć geografji i historji. Kalafjory należą do jednej rodziny z kapustą. Panna Amelja nigdy jeszcze nie widziała fuzji. Znaczniejsze państwa w Europie są: Anglja, Austrja, Belgja, Danja, Francja, Grecja, Hiszpanja, Holandja, Rosja, Prusy i inne.

27. Bardzo jestem kontent, że w poblizkiej księgarni można dostać nut. Kwadrans oznacza czwartą część godziny. Uczę się już Nowego Testamentu, a mój braciszek nie przeszedł jeszcze katechizmu o Sakramentach. Józio dostał na gwiazdkę mały elementarz, a Stasio piękny kałamarz z atramentem. Studnia powinna być ocembrowana. On lubi komponować bajki. Metr ma sto centymetrów. Niektóre prośby trzeba podawać do władz na papierze stemplowym. Bomby wydają ogromny huk.

28. Bezimienny dobroczyńca ofiarował do kościoła pięcioramienny świecznik. W ogrodzie jest fontanna. Wódz poddał się z całem wojskiem. Porzućcie złe nałogi i weźcie się szczerze do pracy. Manna jest rośliną, której ziarna używają się na pokarm. Prawie wszystkie zwierzęta ssące mają krew gorącą. Nie kłammy nigdy, to wszyscy wierzyć nam będą. Dżdżownica żyje w wilgotnej ziemi. Młynarz zmełł korzec pszenicy i dwa korce żyta. Puśćcie dziecko na dwór, niech się pobawi. Człowiek powinien sumiennie wypełniać swoje obowiązki. Jagiełło był królem polskim. Bruk drewniany jest równiejszy, niż kamienny.

29. Rzym znajduje się we Włoszech, a Paryż we Francji. Głównem miastem w Austrji jest Wiedeń. Grecja w starożytności słynęła z bohaterstwa swych obywateli. Mój znajomy wyjechał do Londynu. Mikołaj Rej założył miasto Rejowiec. Kraszewski urodził się w Warszawie. Czyś był kiedy na Saskiej Kępie? Jeszcze nie, ale byłem w Wilanowie i w Czerniakowie. Kto się Boga boi, ten zachowuje przykazania Jego. Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus! Jego brat jest urzędnikiem w Banku Handlowym. Znaczniejsze powieści historyczne Kraszewskiego są: „Stara Baśń, Lubonie, Bracia Zmartwychwstańcy, Masław, Boleszczyce, Królewscy Synowie, O Petrku Właście, Stach z Konar, Waligóra, Syn Jazdona, Pogrobek, Kraków za Łokietka" i t. d.

30. Od Świętej Anki zimne wieczory i poranki. Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje. Kiedy trwoga, to do Boga. Czytanie i pisanie za majątek stanie. Dobrze czyń każdemu, nawet niewdzięcznemu. Dziękuję za już, a proszę o jeszcze. Ten mój kajet już skończony, zapisane wszystkie strony. Figa z makiem, z pasternakiem. Grosz do grosza, a będzie kokosza. Gniew piękności szkodzi. Hulaj dusza bez kontusza. Jak w gromadzie — to sporzej, jak samemu — to gorzej. Kto prosto idzie, ten daleko zajdzie. Kłamstwo jak oliwa—na wierzch się dobywa. Każdy pan za swoje trzy grosze. Lepiej śpiewać, niż się gniewać. Lepsza siermięga przy cnocie, niż występek w złocie. Łatwo nagiąć drzewko, póki młode. Miłe złego początki, lecz koniec żałosny. Mała iskra wielkie pożary wznieca.

31. Na Świętego Grzegorza idzie zima do morza. Nie zasypiaj gruszek w popiele. Nie kijem, to pałką. Od swawoli głowa boli. Pieczone gołąbki nie wlecą same do gąbki. Pilnuj swego nosa, nie cudzego prosa. Po Świętej Jadwidze rosną w lasach rydze. Ręce służą do roboty, nogi do chodzenia. Rok za rokiem prędko leci, korzystajcie z czasu, dzieci! Siła złego — trzech na jednego. Suchy marzec, mokry maj—będzie żyto gdyby gaj. Święty Maciej zimę traci. Wół broni się rogami, a koń kopytami. Woda upłynie i złe przeminie. Znalazł swój swego, jak sam nic dobrego. Żeby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała.

32. Co upadło, to przepadło. Dwa razy daje, kto prędko daje. Darmodaj umarł, a wydrwigrosz został. Morze przepłynął, a w Dunaju zginął. Każdy dudek ma swój czubek. Dobre dziatki — to skarb ojca i matki. Wrzeszczy wrzesień, że już jesień. Dobry chrzan, ale nie sam. Niema mięsa bez kości, a człowieka bez złości. Nie frasuj się, Kuba, znajdzie się twa zguba. Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie prosię. Nie suknia zdobi człowieka, lecz człowiek suknię. Kogo sumienie nie kole, ten prześpi się i w stodole. Gdy masz co złego powiedzieć, to lepiej ukąś się w język. Ladajaka sława na hałas zakrawa. Mama nas łajała, a sama płakała. Staś na parkan skakał, a spadając płakał. Pan Jana nagradzał, a Jan pana zdradzał. Czekał tatka latka, aż zapadła chatka.

33. Dał ci Bóg dary, lecz wymaga miary. Prawdy i zasady dają nam przykłady. Gdy masz ścigać winy, zbadaj ich przyczyny. Bądź pilny i dbały, a zyskasz pochwały. Gdybyśmy byli zważali na rady, znikłyby były i win naszych ślady. Wiedzcie, dzieci, że niestatek martwi serca biednych matek. Dalekie rzeczy słyszymy, a najbliższych nie widzimy. Śpiesznie rzeczy nie przyrzekaj, a przyrzeczesz, to nie zwlekaj. Kiedy wam się nieźle wiedzie, pamiętajcie też dać biedzie. Każda rzecz tem przyjemniejsza, im ją daje twarz weselsza. Gdzie się wciśnie zwada, ginie wszelka rada. Gdzie częste przypadki, tam przyjaciel rzadki. Kto kocha Boga,

ten nie lęka się wroga. Dola z nami, czy niedola, to bądź, Boże, Twoja wola. Łaska Boża, dobre zdrowie, co lepszego, niech kto powie. Co człowieka wzbogaca? Wiara, rozum i praca.

34. Bieda temu dokuczy, kto się z młodu nie uczy. Lepsze oko swoje, niźli obcych dwoje. Kogo Bóg ma w swej obronie, ten na morzu nie utonie. Poznać łatwo w starości, jakim kto był w młodości. Dwakroć daje, kro rychło daje, a trzykrotnie, kto ochotnie. Szpetną twarz cnota ozdobić może, ale niecnocie wdzięk nic nie pomoże. Słowo szkody nie nagrodzi, chociaż samo często szkodzi. Kto lubi pochlebce, ten dobrym być nie chce. Przeznaczone pod most pale, porznięto na grube bale. Choć nie masz, Władziu, ochoty, chodź czemprędzej do roboty. Niczem praca i pot czoła, gdy podczas nich myśl wesoła. Starszego chłopczyka na ziemię zsadź, bo małe dzieciątko chce teraz ssać.

35. Zanućcie piosenkę, dziatki, a płaczem nie martwcie matki! Rybacy spuszczają sieć, więc cicho w wodzie siedź, bo ryby uciekną stąd w zarosły chwastami kąt. By złagodzić stuk, na kamienny bruk rozściel siana stóg albo słomy bróg. Chwalibóg do nitki zmókł, choć deszczu uniknąć mógł. Dzieci psotne łuk i strzały w ług do prania pociskały. Skutkiem ciągłych narzekań i skarg zakładają dla przechadzki park. Przekupki dla zysku w piątkowy targ nie skąpią języka, gardła i warg. Zgięty wiekiem staruszek błogosławi dziatki za grzecz-

ność i uległość dla ojca i matki. Kto wcześnie zbierze swe zboże, ten na zbiorze zyskać może. Pożar się szerzy, kto zaś nie wierzy, niech pobieży na szczyt wieży.

36. Ojciec chrzestny wręczył w darze dwom chłopczykom po talarze. Gdzie hetman dąży, tam i chorąży. Już minęły chwile wolne, czas powitać mury szkolne: wprzódy jednak, Stwórco w niebie, pozwól, niech zacznę od Ciebie! Święty Józef Oblubieniec otwiera wiośnie gościniec. Warszawa ma zapas latarń i lamp. Straszna szarańcza jak grad na kraj spadła. Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie. Bug z Narwią złączone pod Serockiem, wpadają do Wisły pod Modlinem. Wyniosły buk osłania bok dworku moich rodziców. Różne są farby do zaprawiania podłóg, więc wybieraj podług swej woli i upodobania. Jeden dobry dąb lub grab lepszą i pewniejszą podporę stanowi, aniżeli pięć lip lub piętnaście wierzb.

37. U naszej babci na postny obiad pospolicie bywa: barszcz lub zupka z piwa, rybki, grzybki, kalarepka i jabłka. Podobno imię przepiórki stąd pochodzi, iż ma pstre piórka. Nie chce dziecię papki od babki, bo mu zdrowszy pokarm matki. Dwaj chłopcy w swe blaszane kubki wzięli piasku z jednej kupki dla odbycia pewnej próbki. Każdy dłużnik nie rad płacić przypadających od niego rat długu. Czy można za pięć groszy kupić piędź ziemi? W nieszczęściu trzeba pomódz ludziom, bo i nam kiedyś pomoc ludzka przydatną być może. Ludzką jest rzeczą błądzić, ale nie trwać w błędzie. Trzeba mieć dosyć pieniędzy, by odrazu kupić wszystką miedź kuchenną.

38. Gutenberg wynalazł druk, który jednak wiele przeszedł dróg, nim się udoskonalił. Wyniosły buk,runąwszy w rzekę Bug, strzaskał bok łódki. Kształt igieł uszkiem, a szpilek łebkiem się odznacza. Mały pstrąg wygląda jak wielki strąk. Każdy sążeń drzewa zmierzyć potrzeba wzdłuż, wszerz i wpoprzek. Henryś i Helenka są zachwyceni strojną choinką i dary hojnymi, jakich im na gwiazdkę babcia nakupiła. Bolesław Chrobry zhołdował ziemię, która teraz pod imieniem Galicji do Austrji należy. Powietrze, otaczające ziemię, nazywa się atmosferą. Fenicjanie pierwsi w starożytności opłynęli wokoło Afrykę. Wchód do lodowni powinien być zwrócony wprost ku północy. Myśliwi wybierają się na polowanie ze strzelbami i sforami psów gończych.

39. Chów domowych zwierząt na wsi sowicie się opłaca. Wschodzące słońce oświeca, ożywia i rozwesela wszystkie twory ziemskie. Obietnice Mani brzmią tak pięknie w jej ustach, że mamią babunię i mamę. Ulica Podwale stąd nazwę otrzymała, iż dochodziła pod wał, opasujący niegdyś Warszawę. Józia z Manią mają szczególniejszą manję zrywania najpiękniejszych kwiatów. Helenka przyszyła haftkę do

szubki. Hutnicy poszli z humorem do huty pracować. Hetman wyruszył z miasta na czele husarzy. Od samego rana mży drobny deszczyk. Ten cukier jest drogi, a tamten jeszcze droższy. Stroma ścieżka prowadziła nas pod górę. Sądź bliźnich swoich pobłażliwie. Mosiężne okucia błyszczały jak złoto, bo mosiądz jest żółty. Strzeżonego Pan Bóg strzeże. Marja pojechała przeszłego roku do Brazylji. Juljan był na procesji, a potem czytał Kurjera Warszawskiego. Tysiąc pługów na obszarze orze pilnie, jak Bóg każe. Rzemień suty i but kuty. Tam brzozowe czyste gaje, a pług czarną ziemię kraje.

40. Ptaszki kwilą, świszczą i gwiżdżą. Jutro wyjeżdżamy do Warszawy. Drożdże znacznie zdrożały. Powłaziły małe dziatki gdzieś w zielone gąszcze i na wierzbach, sosnach, świerkach siedziały jak chrząszcze. Dwa długie rożki służą motylowi do dotykania i do wąchania. Paluszek i główka — to szkolna wymówka. Nie pomoże trunek, gdy kto ma frasunek. W bębny, trąby uderzyli, na wojenkę zatrąbili. Znikły jagódki, powiędły ziółka, dzionek już krótki, spoczywa pszczółka. Na klepisku chłopi grzmocą duże snopy dniem i nocą. Porzućcie spór i wróćcie do domu jutro wieczorem. Bóg do pracy dał nam ręce, więc pracujmy przy piosence. Nie daj, nie daruj, nie płacz, nie żałuj. Już zakwitły piękne róże, bardzo wonne, bardzo duże. Przy Wisełce na brzegu chodził wróbel po śniegu. Wpadła w strumyk pszczółka mała, skrzydełkami trzepotała. Stwórco, spojrzyj na tę ziemię i rodzinne Twoje plemię! Kto odważny, ten zwycięża często nawet bez oręża. Już niedługo wiosna wróci i na drzewie ptak zanuci.

Uwagi.

1. Dźwięków czyli głosek język polski posiada znacznie więcej, niż znaków dźwiękowych czyli liter; oznaczamy więc kilka dźwięków za pomocą dwóch liter, inne zaś przez dodanie do liter głównych: kresek, kropek, pałączków lub ogonków, np.: *ó, ć, ś, ń, ź, ż, ą, ę; ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz.*

2. **Głoski**, a więc i **litery** dzielą się na **samogłoski** i **spółgłoski.**

3. **Samogłoski:** *a, ą, e, ę, o, ó, u, i, y.*

4. **Spółgłoski pojedyńcze:** *b, c, d, f, g, h, j, k, l, ł, m, n, p, r, s, t, w, z.*

5. **Spółgłoski złożone:** *ch, cz, dz, dź, dż, rz, sx.*

6. **Spółgłoski zmiękczone:** *ć, ń, ś, ź, ż.*

7. Każda samogłoska oddzielnie wzięta lub samogłoska razem z jedną, dwiema i więcej spółgłoskami stanowi **sylabę** czyli **zgłoskę,** np.: *a, as, las, stal, gło-wa, a-be-ca-dło, rę-ka-wi-ca.*

8. Z liter tworzą się **sylaby** czyli **zgłoski,** z sylab **wyrazy** czyli **słowa,** a z wyrazów **zdania.**

9. **Wyrazy jednosylabowe:** *pan, dom, strach, syn, brat, raj, tłuc, spać, chrzest, płaszcz.*

10. **Wyrazy dwusylabowe:** *ma-ma, rę-ka, no-ga, gło-wa, bro-na, san-na, ran-ny, pi-sać, rą-bać, mo-rze, zbo-że, pszczo-ła.*

11. **Wyrazy trzysylabowe:** *ko-le-ga, ka-le-ka, pod-ło-ga, rę-ka-wek, pi-sy-wać, go-to-wać, da-le-ko, wy-so-ko, dwa-na-ście, lesz-czy-na.*

12. **Wyrazy czterosylabowe:** *o-ku-la-ry, o-ko-li-ca, mar-no-traw-ca, u-go-to-wać, gos-po-dar-stwo, po-słu-szeństwo, przy-mo-co-wać, po-u-przą-tać.*

13. **Wyrazy wielosylabowe:** *e-me-ry-tu-ra, dwu-na-sto-let-ni, je-de-na-sto-let-ni, nie-u-kon-ten-to-wa-nie.*

14. Przenosić z jednego wiersza do drugiego można tylko **całe sylaby;** lecz **jednej,** t. j. **osobnej głoski** ani przenosić do nowego wiersza, ani pozostawiać w poprzednim wierszu nie należy. Następujące wyrazy można tylko tak przenosić: *abe-ca-dło, ele-men-tarz, eme-ry-tu-ra, wa-ka-cje, fa-mil-ja, ka-li-gra-fja.*

15. **W** i **Z**, chociaż stoją osobno przed wyrazami, nie można pozostawić na końcu wiersza, lecz trzeba przenosić do nowego, np.: *Ksiądz wyszedł* **z** *kościoła.* **W** *ogrodzie jest bardzo przyjemnie.*

16. Najważniejsze znaki przestankowe są:

1) **przecinek** , 2) **średnik** ; 3) **dwukropek** : 4) **kropka** (punkt) . 5) **wykrzyknik** ! 6) **znak zapytania** (pytajnik) **?** 7) **myślnik** —

17. Przy rozpoczęciu pisania i po kropce trzeba pisać pierwszą literę **dużą,** a po przecinku i średniku— **małą;** po dwukropku, wykrzykniku i znaku zapytania czasem pisze się **dużą,** a czasem **małą literę.**

UNIWERSYTET WARSZAWSKI BIBLIOTEKA FIHa w B-stoku
133724
118433

SPIS RZECZY.

str.

Przedmowa 3
Samogłoski 5
Spółgłoski 5
1. Samogłoski: **a, o, e, u** . 5
1. Ćwiczenie . . . 6
2. Ćwiczenie . . . 6
2. Samogłoski: **ą, ę** 6
3. Ćwiczenie . . . 7
4. Ćwiczenie . . . 7
3. Samogłoski: **i, y** 7
5. Ćwiczenie . . . 8
6. Ćwiczenie . . . 8
4. Litera i zamiast znaku zmiękczenia ' (kreski) 8
7. Cwiczenie . . . 9
8. Ćwiczenie . . . 9
5. Spółgłoska j 9
9. Ćwiczenie . . . 10
10. Ćwiczenie . . . 10
6. Samogłoski: **u, ó** 10
11. Ćwiczenie . . . 11
12. Ćwiczenie . . . 12
7. Spółgłoski: **b, p** 12
13. Ćwiczenie . . . 13
14. Cwiczenie . . . 13
8. Spółgłoski: **d, t** 13
15. Ćwiczenie . . . 14
16. Ćwiczenie . . . 14
9. Spółgłoski: **g, k** 14
17. Ćwiczenie . . . 15
18. Ćwiczenie . . . 15
10. Spółgłoski: **w, f** 15

str.

19. Ćwiczenie . . . 16
20. Ćwiczenie . . . 17
11. Spółgłoski: **z, s** 17
21. Ćwiczenie . . . 18
22. Ćwiczenie . . . 18
12. Spółgłoski: **h, ch** . . . 18
23. Ćwiczenie . . . 19
24. Ćwiczenie . . . 19
13. Spółgłoski: **c, dz** 19
25. Ćwiczenie . . . 20
26. Ćwiczenie . . . 20
14. Spółgłoski: **cz, szcz** . . 20
27. Ćwiczenie . . . 21
28. Ćwiczenie . . . 21
15. Spółgłoski: **ż, rz, sz** . . 21
29. Ćwiczenie . . . 23
30. Ćwiczenie . . . 23
16. Spółgłoski: **ś, ź** 23
31. Ćwiczenie . . . 24
32. Ćwiczenie . . . 24
17. Spółgłoski: **ć, dź** 24
33. Ćwiczenie . . . 25
34. Ćwiczenie . . . 26
18. Końcówki: **ść, źć** 26
35. Ćwiczenie . . . 27
36. Ćwiczenie . . . 27
19. Końcówki: **dł, tł** 27
37. Cwiczenie . . . 28
38. Ćwiczenie . . . 28
20. Końcówki: **gł, kł** 28
39. Ćwiczenie . . . 29
40. Ćwiczenie . . . 29

str.

21. Końcówki: **zł, sł** 29
41. Ćwiczenie . . . 30
42. Ćwiczenie . . . 30
22. Końcówki: **bł, pł, rł** . . 30
43. Ćwiczenie . . . 31
44. Ćwiczenie . . . 31
23. Końcówki: **ski, ska, sko; zki, zka, zko** 32
45. Ćwiczenie . . . 33
46. Ćwiczenie . . . 33
24. Końcówki: **ów, ówka, ówna** 33
47. Ćwiczenie . . . 34
48. Ćwiczenie . . . 34
25. Końcówki: **ować, ywać, iwać** 34
49. Ćwiczenie . . . 36
50. Ćwiczenie . . . 36

str.

26. Końcówki: **e, ę** 36
51. Ćwiczenie . . . 37
52. Ćwiczenie . . . 37
27. Spółgłoska j w wyrazach obcego pochodzenia . . 37
53. Ćwiczenie . . . 38
54. Ćwiczenie . . . 39
28. Litery: **em, en, om, on** . 39
55. Ćwiczenie . . . 40
56. Ćwiczenie . . . 40
29. Podwójne spółgłoski . . 40
57. Ćwiczenie . . . 41
58. Ćwiczenie . . . 41
30. Duże litery 41
59. Ćwiczenie . . . 43
60. Ćwiczenie . . . 43

POWTÓRZENIE.

Dyktanda: 1, 2, 3, 4 i 5 . . 44
6, 7 i 8 45
9, 10, 11 i 12 . . 46
13 i 14 47
15, 16 i 17 . . . 48
18, 19, 20 i 21 . 49
22, 23 i 24 . . . 50
25, 26 i 27 . . . 51
28 i 29 52
30 i 31 53
32 i 33 54
34 i 35 55
36 i 37 56
38 i 39 57
40 58

UWAGI.

1. Głoski i litery 60
2. Samogłoski i spółgłoski 60
3. Samogłoski 60
4. Spółgłoski pojedyńcze . 60
5. Spółgłoski złożone . . . 60
6. Spółgłoski zmiękczone . 60
7. Samogłoska, zgłoska . . 60
8. Sylaba, wyraz, zdanie . 60
9. Wyrazy jednosylabowe . 60
10. Wyrazy dwusylabowe . 60
11. Wyrazy trzysylabowe . 60
12. Wyrazy czterosylabowe 61
13. Wyrazy wielosylabowe . 61
14. Przenoszenie części wyrazów 61
15. **W i Z** 61
16. Najważniejsze znaki przestankowe . . . 61
17. Użycie dużych i małych liter po znakach przestankowych 61

~~446455~~

BIBLIOTECZKA POLSKA,

zawierająca utwory wybitnych pisarzy polskich (z komentarzami).

Mk.

1. *Pol W.* **Pieśń o ziemi naszej**, z przedmową A. Langego, komentarzami J. Michalskiego. 0.40
Wydanie na welinie w ozdobnej oprawie. 2.—
2. *Słowacki J.* **Lilla Weneda**, podług wydania I (Paryż, 1840 r.) ze wstępem i przypisami J. Michalskiego, wydanie tanie. 0.60
Wydanie na welinie, w ozdobnej oprawie. 3.—
3. *Brodziński K.* **Wiesław**, — przedmową i komentarzami opatrzył B. Herbaczewski. 0.40
4. *Mickiewicz A.* **Pan Tadeusz**, z przedmową i komentarzami J. Michalskiego, wydanie tanie zupełne. 1.75
Wydanie na welinie, w ozdobnej oprawie. 5.—
5. *Słowacki J.* **Ojciec zadżumionych. W Szwajcarji**; podług wydania I (Paryż, 1839 r.), ze wstępem i objaśnieniami J. Michalskiego. 0.40
6. *Słowacki J.* **Balladyna**, tragedja w 5 aktach podług wydania pierwszego (Paryż 1836), wstępem i objaśnieniami opatrzył J. Michalski, na papierze zwyczajnym 1.—
Na welinie w ozdobnej oprawie. 4.—

PLANIGLOB

na 2 wielkich arkuszach, każdy formatu 100×85 c/m.

Naklejone na płótno, bez wałków
Na płótnie z wałkami, werniksowane.

MAPA EUROPY

na 2 wielkich arkuszach, każdy formatu 124×74 c/m.

Naklejona na płótno, bez wałków
Na płótnie z wałkami, werniksowana.

Skład główny w księgarni

S. FABIJAŃSKIEGO

w WARSZAWIE,

Królewska № 29.